ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީ

THE MALDIVES NATIONAL UNIVERSITY

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިސް ރަށްވެހިން އަބުރުވެރިކަމާއި [illegible] ރަސްގަވަން ދުވަސްވުމާ ބެހޭ ގޮތުން ދެކޭ ތަބައްވަރުކަލާއި ގޮންޖެހުންތައް

ރިސާރޗް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އޮފީސް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސިޓީ

ދިރާސާ ޓީމު

ޑރ. އާއިޝަތު ޝަހުނާޒް އާދަމް ވައިސް ޗާންސެލަރ، އެމް.އެން.ޔޫ.

ޑރ. މަރްޔަމް މާރިޔާ މަތީ ތަޢުލީމާއި މަސައްކަތްތެރިކަމާއި ހުނަރުތަކައް ތަރައްޤީކުރުމާ ބެހޭ ވަޒީރު

އާސިމް އަބްދުއްސައްތާރު ޑީން، ފެކަލްޓީ އޮފް އާޓްސް، އެމް.އެން.ޔޫ.

އާސިޔާ އިބްރާހީމް ޑީން، ސްކޫލް އޮފް ނާސިންގ، އެމް.އެން.ޔޫ.

ޑރ. މަރްޔަމް ޝަހްނީޒާ ނަސީރު ޑީން އޮފް ރިސަރޗް، ރިސަރޗް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އޮފީސް، އެމް.އެން.ޔޫ.

އާއިޝަތު ޝާހިން އިސްމާޢީލް ރިސަރޗް ހެޑް، ރިސަރޗް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އޮފީސް، އެމް.އެން.ޔޫ.

ފާތިމަތު އަހުމަދު ނިއާޒު ރިސަރޗް ހެޑް، ރިސަރޗް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އޮފީސް، އެމް.އެން.ޔޫ.

ޑރ. ރަޒީމާ އަބްދުއްރަހީމް ޑެޕިއުޓީ ވައިސް ޗާންސެލަރ (ރިސަރޗް އެންޑް އެންޓަރޕްރައިސް)، އެމް.އެން.ޔޫ.

ފިހުރިސްތު

ދިރާސާ ޗީލު 1

ދިރާސާގެ ޚުލާޞާ 5

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިސް ރަށްވެހިން އަޅުވެރިކަމާއި ދުޅަހެޔޮކަމުގައި ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމާ ބޭރު ގޮތުން ... ކަންތައްތައް 6

ތަޢާރަފު 6

ރަސްގަނޑު ދުވަސްވުމުން މަގުފަހިކޮށްދޭ މައިގަނޑު ކަންތައްތައް 6

ރަސްގަނޑު ދުވަސްވުމުން ހުރި ގޮންޖެހުންތަކާއި ހުރަސްތައް 7

ކާމިޔާބުކަމާއެކު ދުވަސްވުމާ ގުޅޭ ދިރާސާތައް 8

ދުވަހާ ދިރިއުޅުމާ ކުރިއެރުވުން 9

ނިންމުން 10

ޗޭންޖުތަކާއި ހުސްކަންތައް 10

ޕްރޮޖެކްޓް އޭޖެންސީ އާއި ޖަމްޢިއްޔާތަކުގެ ހިއްސާ މަސައްކަތުން 11

ނިންމުން 12

ދިރާސާގެ ބޭނުމާއި މަޤްސަދު 13

ދިރާސާކުރުމަށް ބޭނުންކުރި ތަރީޤާ 13

ދިރާސާގެ ނަތީޖާ 15

ކުއެސްޗަނެއާ ސަރވޭގެ ނަތީޖާ 15

ކޮމިއުނިޓީ ބޭސް ތަފާތުކުރުމުން ލިބުނު ނަތީޖާ 31

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދުވަހުގެ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭގޮތުން ހުރި އަސާސީ ކަންތައްތައް 32

ގޭގައި އިސްރަށްވެހިންނަށް މިނިވަންކަމާއެކު އުޅުމުގައި އެހީތެރިވުމަށް ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން: 36

އިސްރަށްވެހިން މުޖުތަމަޢުގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ޝާމިލުވުމަށް ބަދަލުކުރެވިދާނެ ހިދުމަތްތަކާއި ކަންކަން: 36

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެހީތެރިވުމަށް މަގުފަހިކުރުމަށް ދައުލަތުން އެޅޭނެ ފިޔަވަޅު: 36

އިސް ރަށްވެހިންނަށް ސިއްހީ ފަރުވާ ލިބުން ގާތް ރަނގަޅުކުރުން: 37

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތާއި އިޖުތިމާޢީ ގުޅުން ރަނގަޅުކުރުމަށް އެޅޭނެ ފިޔަވަޅުތައް: 37

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދެކޮޅުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ބައިވެރިވުން ބޭއްވުމަށް ހިންގަވާ ހަރަކާތްތަކުގެ ފުރުސަތު: 38

އިސްރަށްވެހިންގެ ބޭނުންތައް ރަނގަޅަށް ފުރިހަމަކުރުމަށް ކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމުތަކާއި ބޭނުންވާ ކުރިއެރުންތައް: 39

ރަށު އަދި ޤައުމީ ފެންވަރުގައި އިސްޓޭކްހޯލްޑަރުންގެ ބޭނުންތަކަށް އަދި ޝަރުތުތަކާއެކު މުސްކުޅިވުމަށް ވަކާލާތުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވުނު ކަންކަން: 39

މުޖުތަމަޢުގައި ޝަރުތުތަކާއެކު މުސްކުޅިވުން އިތުރުކުރުމަށް އިޖްތިމާޢީ ޚިދުމަތްތަކާއި ޚިދުމަތްތަކަށްވާޞިލްވުމުގައި އިސްޓޭކްހޯލްޑަރުން ފޯރުކޮށްދޭ ކަންކަން: 40

އިސްޓޭކްހޯލްޑަރުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅު ކުރުމަށް ޒުވާނުން ބައިވެރިކުރުމުގެ ބޭނުންކުރެވިދާނެގޮތްތައް އަދި މިހާރު ދިމާވާ ދަތިތައް: 40

އިސްޓޭކްހޯލްޑަރުންގެ އަޑު މުޖުތަމަޢުގައި އިއްވުމަށް ކުރެވިދާނެކަންކަން: 40

ކުއްޖާ ބާރުވެރިކުރުމުގައި ނުވަތަ ޒުވާނުންގެ ކާރިސާތަކުގައި އެހީތެރިވެ ދިރިއުޅުމުގެ މިންގަނޑު ސަލާމަތީ ދަރަޖައާ ދިމާކުރުމަށް ކަންތައްތަކެއް ބައްޓަންކުރުމުގައި ފޯރުކޮށްދެވިދާނެ ގޮތްތައް ނުވަތަ ފޯރުކޮށްދޭ ކަންކަން: 41

ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅާ ފަރާތްތަކާއި، ބޭފުޅުންނާއި ކުދިންނާއި، އާންމު ރައްޔިތުންނާއި އިސްޓޭކްހޯލްޑަރުންގެ ފަރާތުން ދޭ މަޝްވަރާ ނުވަތަ ހުށަހެޅުން: 41

ނިންމުން 42

ދިރާސާގެ ނަތީޖާއަށް ބިނާކޮށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން 42

ތާވަލު ތަކުގެ ލިސްޓު

ތާވަލު 1: މިންތި..16
ތާވަލު 2: ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ އުމުރު..16
ތާވަލު 3: ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ ކައިވެނީގެ ހާލަތު..16
ތާވަލު 4: ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ ތައުލީމީ ފެންވަރު...16
ތާވަލު 5: އެކުގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތް..17
ތާވަލު 6: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްތިރީވިރުންގެ ޖިސްމާނީ ސިއްހަތު.......................................17
ތާވަލު 7: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްތިރީވިރުންގެ ޖިސްމާނީ ސިއްހަތު.......................................17
ތާވަލު 8: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްތިރީވިރުންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު......................................18
ތާވަލު 9: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްތިރީވިރުންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު......................................18
ތާވަލު 10: ޖިސްމާނީ ސިއްހަތާއި ދުވަހުގެ ހަރަކާތްތަކަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަސަރުކުރާ ކަންކަން...............19
ތާވަލު 11: ނަފްސާނީ ސިއްހަތާއި ދުވަހުގެ ހަރަކާތްތަކަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަސަރުކުރާ ކަންކަން..............19
ތާވަލު 12: ގަވާއިދުން ދުވަހުގެ ކާނާ ކެއުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން...20
ތާވަލު 13: ގަވާއިދުން ޖިސްމާނީގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން..............................21
ތާވަލު 14: އުމުރުން ދުވަސްވީ ވަރަކަށް މިނިވަންކަމާއެކު ދިރިއުޅުމުގައި ކުރިމަތިވާ އެންމެ ބޮޑު ގޮންޖެހުންތައް.........22
ތާވަލު 15: އުމުރުން ދުވަސްވީ ވަރަކަށް ހިލޭ އިޖުތިމާއީ ދިރިއުޅުމެއް ދެމެހެއްޓުމުގައި ހުރި އެންމެ ބޮޑު ހުރަސްތައް.........22
ތާވަލު 16: ސިއްހީ ޚިދުމަތްތައް ލިބުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން..23
ތާވަލު 17: ދުވަހުގެ ޚަރަދުތަކުގައި މުސްކުޅިވުން ބަރޯސާވާގޮތް...24
ތާވަލު 18: އިސްތިރީވިރުންނަށް ހޯދަދެވޭ އެހީ އުފާވެރި ދިރިއުޅުމަށް ލިބޭ ކަންކަން...........................25
ތާވަލު 19: އުމުރުން ދުވަސްވީ ވަރަކަށް މިނިވަންކަމާއެކު އަމިއްލަ ގޭގައި ދިރިއުޅުމުގެ މުހިންމުކަން...........25
ތާވަލު 20: އުމުރުން ދުވަސްވީ ވަރަކަށް ޖީބާގެ ބޭނުންތައް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި އާއިލާއިން އެހީތެރިވުން ލިބުމުގެ މުހިންމުކަން........26
ތާވަލު 21: އިސްތިރީވިރުންނަށް އާއިލީ ... ޚިދުމަތްތަކާއި ވަސީލަތްތައް ލިބެން ހުރިކަން އަށް މިންވަރު...........26
ތާވަލު 22: ޖިސްމާނީ ކަސްރަތު ނުވަތަ ހަރަކާތްތެރިވުމުގައި ބައިވެރިވާ މިންވަރު..............................27
ތާވަލު 23: ގަވާއިދުން ކަސްރަތުކުރުން ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވާން ކުރާ ކަންކަން.............28
ތާވަލު 24: އިސްތިރީވިރުން ތާޒާ މޭވާއާއި ތަރުކާރީ ކާ މިންވަރު...28
ތާވަލު 25: ސިއްހަތަށް ފައިދާހުރި ކާނާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް އަދި ނިޔަލަށް ކެއުމާ މިންވަރު.........29
ތާވަލު 26: ދުވަހުގެ ހަރަކާތް އިޖުރާކުރުމަށް އާއިލީ ... ޚިދުމަތްތައް ނުވަތަ ވަސީލަތްތައް...................30
ތާވަލު 27: ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރިޓަޔަރމަންޓު އުމުރު ގޮތުގައި ކަނޑައަޅަން ޖެހޭ ކަމަށް ބެލެވޭ އުމުރު...........30

ދިރާސާގެ ޚުލާޞާ

މި ދިރާސާގެ މަޤްޞަދަކީ އިސްތަރަންވެރިން އަބުދުލްވެރިކަމާއި ޝަރަފުވެރިކަމާއިލު ދުވަހުން ގޮތުގައި ދުވަސްވުމާ ގެދު މިހުންދުނާ ގޮތް

ވަޒަންކުރުމާއި އިސްތަރަންވެރިން އަބުދުލްވެރިކަމާއި ޝަރަފުވެރިކަމާއިލު ދުވަހުން ގޮތުގައި ދުވަސްވުމަން ކުރިމަތިވާ ގޮންޖެހުންތަކާއި

ހާސިލްކުރުމެވެ. މި ދިރާސާގައި ހިމެނޭ މައިގަނޑު ތިން ބައެކެވެ. އެއީ އިސް ރަންވެރިން ދުވަހުގެ ގޮތުގައި

ދުވަސްވުމާ ބަހުގޮތުން ދިވެހިރާއްޖެ އާއި ދިވެހިރާއްޖެ ވަކި އެހެން ގައުމުތަކުގައި ހުރިހާ ކުރި ދިރާސާތަކުގެ މުރާޖަޢާކުރުމާއި

(ކޮންސްޓްރަކްޓިވް) ސަރީވާ ކުރުމާއި (ކޮގްނިޓިވް) އިންޓަރެކްޓިވް/ ފޯކަސް ގްރޫޕް އިންޓަރވިއު ކުރުމެވެ. ރާއްޖޭގެ އާބާދީއަށް ނިސްބަތުން

ގޮތަށް ސުވާލު ނަގާފައި ބޭނުންކުރި ދިރާސާ ކުރުވުނު ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކަމުގައި (އެބަހީ، އުމުރު، ޖިންސާއި، އަދި ދަށުން

ނިސްބަތުން ގޮތަށް) 1178 މީހުންނެވެ. މިދިރާސާ މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް ވަކިވަކިން ބައިވެރިން ބަލާ ސާމްޕަލްގެ އިތުރުން ފޯކަސް

ގްރޫޕް މަޝްވަރާ ވެސް ކުރިއަށްގެންދެވުނެވެ. މިގޮތުން، ގްރޫޕް މަޝްވަރާ ކުރުވުނު ބައިވެރިންގެ ތެރޭގައި އިސް ރަންވެރިންގެ

ޖަމާޢަތުގެ މެންބަރުން، ކައުންސިލް ތަކުގެ މެންބަރުން، މިނިސްޓްރީއަށް، ޕްރިންސިޕަލް/ހެޑް ސްކޫލް ލީޑަރުންގެ ބޭފުޅުން، އަންހެނުން

ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން، އެން.ޖީ.އޯ.ތައް، އަދި އާންމުން ހިމެނެވެ. މިގޮތުން ގްރޫޕް މަޝްވަރާތަކުގައި ބައިވެރިވި ޖުމްލަ 41

ފަރާތެވެ. އިސްރަންވެރިންގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ކަންބޮޑުވުމަކީ 65 އަހަރުވުމަށްފަހު ފަރާތްތަކަށް ހިދުމަތް ހޯދުމުގައި އިސްކަން

ދިނުމުގެ އުސޫލުތައް ހެދިފައިވުމަށްވުރެ، އެކަން ތަންފީޛު ނުކުރެވޭކަމާއި ކޮމިއުނިޓީ ހެލްތު ސަރަހައްދު އަށް އާސަންދަ ލިބޭނެގޮތް

ނުވުމާއި ތަފާތު މުސާރަތަކުގެތެރޭގައި އިސްރަންވެރިންނަށް ހާއްސަ ހަރަކާތްތައް ނުބައްދަލުކުރުމެވެ. މަޖުމޫ މާހައުލީ

އިސްރަންވެރިންނަށް ރައްކާތެރި މާހައުލެއްކަން ކަރަފަރާތްތެރިކަމާއިލު، އިސްރަންވެރިންނަށްވެސް ފަސޭހަތަކާއި ރައްކާތެރިކަން

އިންސާނީ ޙުއްރިއްޔަތު ނުލިބޭ ރޫޙާނީ (ޖިސްމާނީ، ފިއުޅުން، އަދި ފަސޭހަކަމާއިލު ހިނގުމަށް ހުރިހާ މަގުތަކުގައި ކުރާސިންގ ފަރުޖ

(އެޅ އިފާކަރަފ ފަރުޖ) ރަނގަޅުގައި ނިކުތުމުގެ ފަސޭހަތަކަށް ތަންއެއްތަކަށް ދިރާސާއިން ފާހަގަވެފައެވެ. އިސްރަންވެރިން އެކަކު

ޒަރޫރީ ބައިތިލްކުރަނީ، އެއްގޮތް އެއްކަލުރުމަށް ގޮތުގައި ކަލިދުރާމުން އެއްފަހަރު ތަންދަރުމާއި ރަނގަޅުގައި ސިފައިގެ ހިދުމަތް

އެކަށައަށް ނުލިބި އަދި ދާއިމީކަން ބޭނުން ފަރާތްތަކަށް ބޭސް ލިބުމުގައި ދަތިކަން ހުސްނުކުރަނުވުން ފާހަގަ ކުރަން ފަރިތަވެފައެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިސް ރަށްވެހިން އަބުދުވެރިކަމާއި ދުވަސްވީމީހުންގައި ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމާ ބެހޭ ގުޅުން ދިރާ ތަޖުރިބާތަކާއި ގޮންޖެހުންތައް

ތަޢާރަފު

ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އިންޑިއާ ކަނޑުގައި އޮންނަ، ގާތްގަނޑަކަށް 500،000 މީހުން ދިރިއުޅޭ ޖަޒީރާ ޤައުމެކެވެ. މިހާރު މި ޤައުމުގައި ދުވަސްވީ މީހުންގެ އާބާދީ އިތުރުވަމުން އަންނަ ބިދޭސީން ބަދަލުތައް ފެންނަމުންދެއެވެ. މި ބަދަލާ ގުޅިގެން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ބަދަލުތަކާއި ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް އަމާޒުކޮށްގެން މަސައްކަތްކުރަމުން ޖެހެއެވެ. ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމުގެ ތެރޭގައި ޖިސްމާނީ ބަދަލުތަކާއި، ނަފްސާނީ އަދި ޖަޒްބާތީ ބަދަލުތަކާއި، އިޖްތިމާޢީ ބައިވެރިވުމާއި، މާލީ ހަމަޖެހުން ހިމެނެއެވެ. މި ދިރާސާގައި ބަލާލާފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް ހުރަސްއަޅާ މައިގަނޑު ކަންތައްތަކާއި، ދުވަސްވީ މީހުން ކުރިމަތިލާންޖެހޭ ގޮންޖެހުންތަކާއި، ކުރިއަށްއޮތް ދުވަސްވުމާ ގުޅޭ ޤަވާއިދުތަކާއި ދިރިއުޅުމުގެ އާދަކާދަތަކެވެ. މީގެ އިތުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ދެވޭ ޚިދުމަތްތަކާއި، ކުލަވަރު ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތު އަދި ކުދި ޖަޒީރާ ތަރައްޤީވަމުންދާ ޤައުމުތަކާ (ސިޑްސް) އަލިއަޅުވާލާފައިވެއެވެ.

ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް ހުރަސްއަޅާ މައިގަނޑު ކަންތައްތައް

ދުވަސްވީ މީހުންގެ ޞިއްޙަތަށް ދިމާވާ ގިނަ އަސަރުކުރާ ކަންތައްތަކެއް ވެއެވެ:

- **ޖިސްމާނީ ބަދަލުތައް:** ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްވީ މީހުންގެ ގިނަ ބަޔަކު ދުރުދުރުގައި ވަކިން ހުރި ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅުމާއި ބަލިތަކުގެ އަސަރުކުރެއެވެ. މިފަދަ ބަލިތަކުގެ ސަބަބުން އުމުރުން ހަރުކަށިވެފައިވާ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރަށް އަސަރުކުރެއެވެ (ހަލީމް އާއި އެހެނިހެން، 2018). ގާއިމުން ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ހޯދުމާއި ބަލިތަކުން ރައްކާތެރިވުމަށް ކުރާ މަސައްކަތްތަކަކީ ދުވަސްވުމުގެ ބަދަލުތަކަށް ތައްޔާރުވުން ވަރަށް މުހިންމު ކަންތައްތަކެވެ.
- **ނަފްސާނީ އަދި ޖަޒްބާތީ ބަދަލުތައް:** ކުރިއަރަމުންދާ ދުވަސްވުމަކީ ދުވަސްވީ މީހުންގެ ނަފްސާނީ ދުވަސްވުމަކާ ވަރަށް ގުޅިފައިވާ ކަމެކެވެ. ކަންބޮޑުވުމާއި ނަފްސާނީ ބަލިތަކުގެ އަސަރު ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރަށް ކުރެއެވެ. އެއް ނަފްސާނީ ދުވަސްވުމަކީ ކުރިމަތިވާ ގޮންޖެހުމެއް ކަމަށް ޖަރީދާ ކުރިމަތިލާފައިވާ ދިރިއުޅުމުގެ ދެކޮޅުގައި އިތުރުކުރެވޭ ކަމެކެވެ (ޝަރީފް، 2015)

- **ދިރިއުޅޭ ތަން:** ދުވަސްވީ މީހުން އުމުރުގެ ގޭގައި ދިރިއުޅެން ބޭނުންވުމުން، އުމުރުންނަރު ފަސޭހައިން ވަދެނިކުމުގެ އަދި ރައްކާތެރި ދިރިއުޅޭނެ މާޙައުލެއްގެ މުހިންމުކަން ފާހަގަކުރެވިފައެވެ. ގިނަ ދުވަސްވީ މީހުން ބޭނުންވަނީ އުމުރުގެ ގޭގައި ދިރިއުޅެން ކަމުގައިވީނަމަވެސް، އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް ހުންނަ ގެދޮރު ނެތުމުގެ ސަބަބުން ގޮންޖެހުންތަކާ ކުރިމަތިވެއެވެ (ނިނަސީރު، 2019).
- **މާލީ ޙާލަތު:** ސިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކާއި ލިބިގަތުމާއި އަސާސީ ބޭނުންތައް ފުއްދުމަށް އިޤްތިޞާދީ ހަރުދަނާކަން ވަރަށް މުހިންމެވެ. މާލީ ވަސީލަތްތައް ކުޑަ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެކަށީގެންވާ ފެންވަރެއްގެ ދިރިއުޅުމެއް ދެމެހެއްޓުމަށް ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވެއެވެ (ޖަމީލް، 2018).
- **ކާނާއާއި ބުއިން:** ޖިސްމާނީ ދުޅަހެޔޮކަމަށް ފައިދާހުރި ކާނާ ބުއިމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފައިދާހުރި ކާނާ ލިބުން މަދުވުމުގެ ސަބަބުން ޖިސްމާނީ ދުޅަހެޔޮކަމަށް އަސަރުކުރެއެވެ (ޝަފީޤާ، 2020).
- **ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތެރިކަން:** ގަވައިދުން ކަސްރަތުކުރުމަކީ ދުޅަހެޔޮކަން އިތުރުވުމާ ގުޅިގެންވާ ކަމެކެވެ. ނަމަވެސް، ގިނަ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތެރިކަމުގައި ބައިވެރިވުމަށް ހުރަސްތަކާ ކުރިމަތިވެއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި ރައްކާތެރިކަމާގުޅޭ ކަންބޮޑުވުމާއި އެކަށީގެންވާ ވަސީލަތްތައް ނެތުން ހިމެނެއެވެ (ނަސީރު، 2019).

މި ކަންތައްތަކަކީ ޔުރަޕު ފަދަ އެހެން ކުރި ޖަޕާނާ ތަރައްޤީވެފައިވާ ޤައުމުތަކުގައިވެސް ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް މުހިންމު ކަމަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އެގޮތުން ކަންތައްތަކާ ޔުރަޕުގައިވެސް ސިއްޙަތާއި ކާނާއާއި ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް ވަރަށް މުހިންމު ކަންތައްތަކުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިފައެވެ (ޔުރަންކީ، 2006).

ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް ހުރި ގޮންޖެހުންތަކާއި ހުރަސްތައް

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް ހުރަސްއަޅާ އެތައް ގޮންޖެހުމެއް ކުރިމަތިވެއެވެ:

- **ސިއްޙީ ހިދުމަތް ލިބުން:** ގިނަ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ޖެރިއެޓްރިކް ގޮތުން ހުރި ހުރަސްތަކާއި ވަސީލަތްތައް މަދުވުމުގެ ސަބަބުން ސިއްޙީ ހިދުމަތް ހޯދުމަށް ދަތިވެ، ސިއްޙީ ބޭނުންތައް ފުރިހަމަ ނުވެއެވެ (ޝަފީޤާ، 2020).

- **އިޖްތިމާޢީ ގުޅުން އުނަގަނޑުވުން:** އިޖްތިމާޢީ ގުޅުންތައް މަދުވުމުގެ ސަބަބުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ގުދުރަތީ ހިތްދަތިވާކަމާއި ކަންބޮޑުވުން އުފެދެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގިނަ ދުވަސްވީ މީހުން، ހާއްސަކޮށް ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން، އުނަގަނޑުވެފައި ތިބެއެވެ (ޒަމީރު، 2018).
- **ކެއުމުގެ ގޮންޖެހުންތައް:** މާލީ ދަތިކަމާއި ތަނަވަސްކަމާ ކާނާ ހޯދުމަށް ހުރި ހުރަސްތަކުގެ ސަބަބުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ ކާނާ ނުލިބެއެވެ (ނަސީރު، 2019).
- **ޞިއްޙީ ހުރަސްތައް:** ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ދަތިވުމާއި ދެރަ ޞިއްޙަތުގެ ބަލިތަކުގެ ސަބަބުން ޞިއްޙީ ހަރަކާތްތަކުގައި ބައިވެރިވުމަށް ހުރަސްއެޅި، މުޅި ހަށިގަނޑުގެ ސިއްހަތަށް އަސަރުކުރެއެވެ (ފުލު، 2015).
- **ސަމާޖީ ވިސްނުން:** ދުވަސްވުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ހުންނަ ނޭދެވޭ ވިސްނުންތަކުގެ ސަބަބުން ދުވަސްވީ މީހުން އަމިއްލަ ނަފްސާއި އުމުރުގެ ގޮތުން ފަދަ ތަފާތުކުރެވެން އަސަރުކުރާތީ، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި މުޖުތަމަޢުގައި ބައިވެރިވުމަށް އަސަރުކުރެއެވެ.

މިފަދަ ގޮންޖެހުންތައް އެހެން ކުރި ޒަމާނާ ގުޅުމުގެ ގޮތުގައިވެސް ފެނިފައިވެއެވެ. މިސާލަކަށް، ވަށައިގެންވާގައި ސިޓީ ހުދުމަތް ދިރުމުގެ ދަތިކަމާއި އިޖްތިމާޢީ ގުޅުން އުނަގަނޑުވުމަކީ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ދިމާވާ ހުރަސްތަކެކެވެ (ޓީ، 2009).

ކާމިޔާބުކަމާއެކު ދުވަސްވުމާ ގުޅޭ ތިއަރީތައް

ކާމިޔާބުކަމާއެކު ދުވަސްވުމަކީ ޖިސްމާނީ ގޮތުން ދުޅަހެޔޮ ސިއްޙަތު، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި، އިޖްތިމާޢީ ގުޅުންތަކުގެ މުހިއްމުކަމަށް ވަޒަންކުރާ އިޖުމާލީ ގޮތެވެ. މިއީ ހަމައެކަނި ބަލި ކާމިޔާބުކަމާއެކު ދުވަސްވުމަކީ ހަމައެކަނި ބަލިތަކުން ސަލާމަތްވެފައި ހުރުމެއް ނޫނެވެ. އެއީ އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ބައިވެރިވުމާއި، ދިގުބަދަލު އުފާވެރިކަމާއި، ހިތްހަމަޖެހުން ހިމެނެއެވެ (ރޯވް އަދި ކާން، 1997).

- **ޑިސެންގޭޖްމަންޓް ތިއަރީ:** މި ތިއަރީން ބަޔާންކުރަނީ ހުނަރުތަކާއި ކުރިއަށްދާ މުސްކުޅިވުމާއެކު މުޖުތަމަޢުން ދުރަށްދާކަމެވެ. ދުވަސްވީ މީހުން މަސައްކަތުގެ ހާލަތުތަކުން، ސަރުކާރާ ގުޅުންހުރި ކަންކަމުން، މުޅިން ގުޅުންތައް ބޭނުންކުރުމުން ދުރުވެ އުފާވެރިކަމާއެކު އިސްތިރާހަތް ހޯދާ ގޮތް ކިޔައިދެއެވެ (ހެސަން، 2018). މިސާލަކަށް، އުފާވެރިކަމާއި، ހިތްހަމަޖެހުމާއި، ހުރި އާދަޔާ ޚިލާފު މުޖުތަމަޢުގެ ހިދުމަތްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ދިރިއުޅުމަށް އެހީތެރިވެދެއެވެ.

އެހެން ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގައިވެސް މިފަދަ ވިސްނުންތަކެއް ފެނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ބާބޭޑޮސްގައި ހިންގާ މުޖުތަމަޢުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުގައި ޒުވާނުން ސަރުކާރާ ސައިކޮލޮޖީގެ އުސޫލުތައް ބޭނުންކޮށްގެން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ނަރުސިންގ ދަރަޖަތަކުން އިތުރުކުރެއެވެ (މެކިންޒީ، 2001).

ދުވަސްވީ ދިރިއުޅުމުގެ ކުރިއެރުވުން

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދުވަސްވީކަން އިތުރުކުރުމަށް ބަހަނަގު ކާނާއި ހަރަކާތްތެރި ދިރިއުޅުމުގެ ކުރިއެރުވުމަށް ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްކަމެވެ. މި ކަމުގައި ޖަމްޢިއްޔާތަކުން މުހިންމު ދައުރެއް އަދާކުރެވިދާނެއެވެ:

- **ބައިވެރިވުން:** ދުވަސްވީ ކުއްލާއި ހަރަކާތްތެރި ދިރިއުޅުމަކާ ބެހޭ ޕްރޮގްރާމްތަކާއި ދިނުމުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ބަހަނަގެ ނިންމުންތައް ނިންމުމަށް ބާރު ލިބިގެންދެއެވެ (ފޮޑޭ، 2015).
- **ކާނާ ދިނުން:** މުޖުތަމަޢުގެ ދަރުބާރުތަކާއި ތަނު މަރުކަޒުތަކުގެ ފަދަ ކަންކަމުން ފައިދާހުރި ކާނާ ލިބޭނެ ގޮތް ބަދަލުކުރަނިވި ދުވަސްވީ މީހުންގެ ކާއްމު ޞިއްޙަތު ދަރަޖަ ރަނގަޅުވާނެއެވެ.
- **ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތަކުގެ ޕްރޮގްރާމްތައް:** މުޖުތަމަޢުގައި ހިންގާ ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތަކުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ހަރަކާތްތެރިކަން ދެމެހެއްޓުމަށާއި މުޅި ހަށިހަރުގަނޑުގެ ދުވަސްވީކަމުގެ ހެޔޮ އަސަރުކުރާކަން އަންގައިދެއެވެ.. މިސާލަކަށް، ވަރުގަދަކަމާއި ބެލެންސް ހިފެހެއްޓުމުގައި ހިންގާ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ގުދުގައި ކަސްރަތުކުރުން ކުރިއަރުވައިދެއެވެ (ޑީ، 2009).
- **އިޤްތިޞާދީ ގުޅުންތައް ކުރިއެރުވުން:** މުޖުތަމަޢުގެ ހަރަކާތްތަކާއި ވޮލަންޓިއަރ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންނާ އެހެން މީހުންނާ ގުޅުން ބަދަހިކޮށް، އެކަހެރިވުން މަދުކުރުމަށް އެހީތެރިވެދެއެވެ. މިސާލަކަށް، ކަން، ސޯޝަލް ސަޕޯޓްގައި ޖީލުތަކުގެ ގުދުގައި ގުޅުން ބަދަހިކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ އިޖްތިމާޢީ ދުވަސްވީކަން އިތުރުކޮށްދެއެވެ (ހުސައިން، 2014).
- **ސަކްސެސް ދުވަސްވީކަން:** ސަކްސެސް ދުވަސްވީކަމަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހިންގާ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ސަކްސެސް ދަރަޖަކާ ކުރިމަތިލުމަށް އެހީތެރިވެދެއެވެ. މިސާލަކަށް، ގުޅީގައި ހިންގާ ގޭޓްވޭސަން އަދި މައިންޑްފުލްނަސް ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަކްސެސް ދުވަސްވީކަން އިތުރުކޮށްދެއެވެ (ސިންގް، 2017).

ނިންމުން

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދުވަސްވީ މީހުން ރަނގަޅަށް ދުވަސްވުމަށް ހުރި ގޮންޖެހުންތަކަކީ ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ގުޅިފައިވާ ކަންކަމެވެ. ނަމަވެސް، މި ގޮންޖެހުންތަކަށް ހައްލު ހޯދުމަށް އެކި ގޮތްގޮތުން މަސައްކަތްކުރެވިފައިވެއެވެ. ސިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކާ ފޯރުކޮށްދިނުމާއި، އިޖުތިމާޢީ ގުޅުންތައް ކުރިއެރުވުމާއި، ދުޅަހެޔޮ ދިރިއުޅުމަކަށް ބާރުއެޅުމާއި، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަން އިތުރުކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގުމުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު މަތިކުރެވިފައިވެއެވެ.

އެހެން ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގައި ކާމިޔާބުކަމާއެކު ހިންގާފައިވާ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ފިލާވަޅު ލިބިގަނެ، އެ ކަންކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތާ ގުޅޭގޮތަށް ބަދަލުކޮށްގެން ތަންފީޛުކުރެވިދާނެއެވެ. މިގޮތުން، ސަރުކާރާއި، އަމިއްލަ ޖަމްޢިއްޔާތަކާއި، މުޖުތަމަޢުގެ އެންމެހައި ފަރާތްތައް ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމެކެވެ.

ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ރަނގަޅު، ދުޅަހެޔޮ އަދި މާނަހުރި ދިރިއުޅުމެއް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަކީ މުޅި މުޖުތަމަޢުގެ ޒިންމާއެކެވެ. މިކަމަށް އިސްކަންދީ، ދެމެހެއްޓެނިވި ސިޔާސަތުތަކުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ޚާއްޞަކޮށް އަދި ހިމެނޭގޮތަށް ދިރިއުޅުމުގެ އުފާވެރިކަން މަތި ބަދަހިވެގެންދާނެއެވެ.

އެހީތެރިވުން ޤާނޫނުތައް: ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތަކާއި އިޖުތިމާޢީ ބައިވެރިވުމަށް ހިތްވަރުދީ ތާގައިމު އެހެއްޓުމަށް ދޭހުދެއް މީހުންގެ މުޅިގައި ދުވަސްވީ ދިރިއުޅުމުގެ ކުރިއެރުމުގެ ފަރާތުން މުހިންމު ކަމެކެވެ (ނަބީލް، 2019).

ޤާނޫނުތަކާއި ހުސްކަންތައް

ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ބަލަދުވަސްވާ ދުވަސްވީހާ ބައްލަވައިކުރުމަށް އަމާޒުކުރަނިވި އެކި ޤާނޫނުތަކެއް ވެއެވެ. ނަޝަނަލް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އެކްޓް (2013) އިން އިޖުތިމާޢީ ހިމާޔަތްތަކަށް ބާރުއަޅައެވެ. އަދި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ފަރުވާގެ ސިއްޙަތުގައި ޙިއްޞާ ހިމާޔަތް ލިބުމާއި ހަރަކާތްތެރި ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދިރިއުޅުމަށް އިސްކަންދެއެވެ. ނަމަވެސް، މި ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޛުކުރުމުގައި ހުސްކަންތައްތަކެއް ވެއެވެ. ގާއިމުކޮށް ބަދަލުގައި ހިމާޔަތް މަދުވެފައި ހުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ (ނަބީލް، 2019).

އެހެން ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކާ އަޅާބަލާއިރު، އެ ޤައުމުތަކުގައިވެސް ގާނޫނީ ގޮންޖެހުންތަކާ ކުރިމަތިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

- **ފިޖީ:** އޮލްޑްއޭޖް ޕެންޝަންސް އެކްޓް (2012) އިން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުން ރައްކާތެރިކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރެއެވެ. ނަމަވެސް ވަރުގަދަ ތަންފީޒުކުރުމުގެ ނިޒާމުތަކާއި ފުރިހަމަ އެހީތެރިކަމުގެ ޚިދުމަތްތަކެއް މަދުވެ (ވިރާންކާޖީ، 2006).
- **ވަނުއާޓު:** އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސިޔާސަތުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ބޭނުންތަކަށް އަމާޒުކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ވަސީލަތްތަށް މަދުވުމުގެ ސަބަބުން އޭގެ ފައިދާ ކުޑަވެފައިވެއެވެ (ޑީ، 2009).
- **ސަމޯއާ:** އެކްޓިވް ވޮލަންޓަރީ އެކްޓިވް ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެއެވެ. ނަމަވެސް ވަސީލަތްތަށް ބޮޑުވުމުގެ ސަބަބުން ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ގޮންޖެހުންތައް ކުރިމަތިވެފައިވެއެވެ (ކޮމްޕްލިންގް އަދި އެހެނިހެން، 2009).

މި ދާއިރާގައި ފޯރުކޮށްދޭ ދިރާސާތަކުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ފުރިހަމަ އެހީތެރިކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް، އަދި އޭގެ ތަންފީޒު ހަރުދަނާ ގޮތުގައި ކުރުމުގެ ބޭނުންތެރިކަމެވެ.

ޕޮލިސީ ޑިޒައިން އާއި ޖަމްޢިއްޔާތަކުގެ ހިއްސާ ފާހަގަކުރުން

ޕޮލިސީ ޑިޒައިން އަކީ ދިރިއުޅުމުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ބައިވެރިވުމާއި، އިޖުތިމާޢީ ގުޅުންތަކާއި، ބަދަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ސިޔާސަތެވެ. ޖަމްޢިއްޔާތަކަށް ޕޮލިސީ ޑިޒައިން ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ކުރުވިދާނެ ކަންތައްތައް:

ޗެލެންޖްތަކުގެ ތެރެއިން ތަފާތު ގޮތްތަކުން ކުރިއަށްގެންދިއުން: ޖަމާޢަތްތަކުގެ އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ތެރެއިން ތަފާތު ގޮތްތަކުން ބަދަލުކުރުމުން އިޖުތިމާޢީ އެއްބައިވަންތަކަމާއި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ލިބޭ އެހީތެރިކަން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ.

ސިޔާސަތުތަކަށް ބަދަލު ގެނައުމަށް ވަކާލާތުކުރުން: އުމުރުން ދުވަސްވުމާ ގުޅޭ އަންގުމުގެ ވިސްނުމާއި ސިޔާސަތުތަކަށް އަމާޒުކޮށް މަސައްކަތްކުރުމުން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެކަށީގެންވާ މާޙައުލެއް އުފެއްދިދާނެއެވެ (ނަބީލް، 2019).

ޝަރަކާތްތެރިކަން އިތުރުކުރުން: އާންމު ތަންތަން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ބޭނުންތަކަށް ފެތޭގޮތަށް ބައްޓަންކުރުމުން އެ މީހުންގެ ހަރަކާތްތެރިކަމާއި ދަސްކުރުން ވާސިލްވުން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ.

އެއްބާރުލުމުގެ މަސައްކަތްތައް: އާއިލާތަކާއި، ޖަމްޢިއްޔާތަކާއި، ސަރުކާރުގެ އިދާރާތައް ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުމުން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެހީތެރިވާނެ ވިއުގައެއް އުފެއްދިދާނެއެވެ.

ޖަމުޢިއްޔާގެ މީޑިއާ ކުލަބުތަކުން ދަސްކުރުވާ ޕްރޮގްރާމްތަކުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ހިއްސާ ފާހަގަކޮށްފައެވެ. މިއިން ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިފަދަ މަސައްކަތްކުރާ މުއައްސަސާތަކުން ބެލެހެއްޓުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދަމުންދެއެވެ (ލީން، 2016).

ނިންމުން

ނިންމާލުމުގެ ގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދުޅަހެޔޮކަމަށް އަސަރުކުރަނީ ޖިސްމާނީ ސިއްޙަތާއި، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި، އިޖުތިމާޢީ ޙައިސިއްޔަތުން ފަދަ ގިނަ ކަންތައްތަކުގެ ގުޅުންތަކެވެ. ގޮންޖެހުންތައް ހުރި ނަމަވެސް، މުޖުތަމަޢުގެ މަސައްކަތްތަކާއި، ޚިދުމަތް ސަޕޯޓްކުރުމާއި، އަދި ފައިދާހުރި ގޮތަކަށް މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ތެރެއިން ކުރިއަރުވާ ދުވަސްވުމަކީ ކުރިއެރުވުމުގެ ފުރުޞަތުތަކެއް ދިނައެވެ. މިގޮތުން ހުރި ޚާއްސަ ތަންތަނުން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އަޅާލުމުގެ ޚިދުމަތްދޭ ޕްރޮގްރާމްތަކަށެވެ. ނަމަވެސް ބަޖެޓްކުރުމުގައި ދާއިރާގެ ތަކުގައި ހުރި ހުސްކަންކަމުގައި އަމާޒުކުރަން ޖެހެއެވެ. އެހެން ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގެ ތަޖުރިބާތަކުން ދަސްކޮށްގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ދިމާވާ ޚާއްސަ ގޮންޖެހުންތަކަށް ޙައްލު ހޯދުމަށް މުހިންމު މަޢުލޫމާތު ލިބިގަންނާނެއެވެ. އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ޚިދުމަތްދޭ ދާއިރާތަކުގައި، އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި ފަދަ ތަފާތު ދާއިރާތަކުން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ.

މި ދިރާސާއާ އިން ފާހަގަވި ގޮތުގައި އިސްތިރާތީޖީ އިޖުތިމާޢީ ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ސަރުކާރުން ދޭ ޚިދުމަތްތައް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ގުޅުމުން ޖިސްމާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި، އިޖުތިމާޢީ ޙައިސިއްޔަތާއި ދެމެހެއްޓެނިވި ތަރައްޤީއަށް ބާރުއަޅައިފިއެވެ. އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ބޭނުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާ ސިއްޙީ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމާއި، ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި އިޖުތިމާޢީ ގުޅުންތަކުގެ މަސައްކަތްތަކާއި ސަރުކާރުގެ ގޮތުން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު އާއި ޖިސްމާނީ ހެޔޮކަން ފަދަ ދާއިރާތަކުގެ ރަނގަޅުކަމުން ކުރިއަށް ދިޔުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ.

ކުރިއަށް ދުވަސްވީމަކަން ސިޔާސަތު ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާއި ޖިސްމާނީ ދުވަސް ވެގެން ދުނިޔޭގައި ބޭނުންވާނެ ކަމުގެ ގޮތުގައެވެ. މި ދިރާސާގައި ފާހަގަ އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ފުރިހަމަ ދިރިއުޅުމެއް ކުރިއެރުވުމަށް ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކުގެ މުހިންމުކަމުގެ އަދި ތަފާތު އެކިއެކި ދާއިރާތަކުގެ ގުޅުން އެގޮތުގައި ދުޅަހެޔޮކަމާއި ބެހޭ ދާއިރާތަކުގެ ގުޅުން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުން ބޭނުންވާކަމުގެ ސިޔާސަތު ފަދަ މިނިވަން

އަމަލުކުރަމުންދާ ގާނޫނުތަކުގައި އޮންނަގޮތުން ކަނޑައެޅިފައި ވީ ނަމަވެސް، ވަކިން ހާއްސަކޮށް ރަށްރަށުގެ ސަރަހައްދުތަކުގައި ބަންދުކުރުމުގައި ދަތިތަކެއް އުފެދިދާނެއެވެ.

ވީމާ، ވޯޓަރުންނާ އަދި ސިޔާސީ ގޮތުން އެހެން ޤައުމުތަކުގެ ސާމްޕަލް ސަރވޭއެއް (ސަރވޭ) އާ އަޅާކިޔާއިރު، ސިޔާސީ ހިސާބުތަކާއި އިންތިޚާބާއި ބެހޭ ހަރަކާތްތަކާއި ސިޔާސީ ފަރާތްތަކުގެ ބަސް ކުރުމުގައި ފަރާތް އެކުލެވޭ ގޮތް ދެނެގަނެވޭނެ ގޮތްތަކުން ބެލެވެއެވެ. މި ގޮތުން ގޮތްތަކުން އަދަދުތަކުގެ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން ސިޔާސީ ވިޔަފާރިއާއި ބެހޭ ގޮތުން ބަޔާން ކުރުމަށް އިދާރީ ގޮތުން ރަނގަޅު ގޮތްތައް، ސިޔާސީ ޕާޓީތަކަށް ވާގޮތް ކުރުމަށް، ކޯޓުތަކުގެ އިންތިޚާބީ ތަޖުރިބާ ކުރެވިފައި ބަޔަކު ކުރުމަށް ހިނގައިދާނެ ވަކި ގޮތްތަކެއް އެވެ.

ދިރާސާގެ ބޭނުމާއި މަޤްޞަދު

މި ދިރާސާގެ މަޤްޞަދަކީ އިސްތިރާތީޖީ އަސާސީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުލަތުގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ދަށުން ދިރުންތެރިކަން ގެނައުމާއި، ވަކިކުރުމާއި އިސްތިރާތީޖީ އަސާސީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުލަތުގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ދަށުން ކުރިއަރުވާ ގޮތްތަކެއް ހޯދުމެވެ.

ދިރާސާކުރުމަށް ބޭނުންކުރި ތަރީޤާ

މި ދިރާސާގައި ހިންގުނީ މައިގަނޑު ބަޔަކަށެވެ. އެއީ އިސް ދައުލަތުގެ ދިރާސާތަކުގެ ތެރޭގައި ދިރާސާކުރެވުނު ދިރާސާތައް ދިރާސާކޮށް ހޯދުމާއި ދިރާސާކޮށް ވަކިކުރުމަށް ގެނެވުނު ކަރުދާސްތަކުގެ މައުލޫމާތު ގެންގުޅުމާއި (ކޮންފަރެންސް) ސަރވޭ ކުރުމާއި (ކޮލިޓޭޓިވް) އިންޓަރވިއު/ ފޯކަސް ގުރޫޕް އިންޓަރވިއު ކުރުމެވެ. ދިރާސާގެ އަސާސީ ނިސްބަތުން ގޮތުން ސުވާލު ނަގާފައިވާ ބޭނުމަށް ދިރާސާ ކުރުމުގެ ދާއިރާގެ ކޮންސްޓިޓިއުއެންސީ (ދާއިރާ، އަތޮޅު، ވަޒީފާއާއި، އަދި ޢުމުރު ނިސްބަތާ ގުޅިގެން) މަޢުލޫމާތު 1155 ދިރާސާ ބައިވެރިންނާއި ދިރާސާ ޖާގަ ސުވާލުކޮށް މަޢުލޫމާތު އެއްކުރެވިފައެވެ. ކޮންމެ ސަރަހައްދަކުން އާބާދީގެ ނިސްބަތުން ކުރި، ވަކި އަދި ބޭރުގެ ބަޔަކުން ސުވާލު ކުރުވީއެވެ. ސާމްޕަލް ދިރާސާކުރަމުންދިޔައިރު 1178 މީހުންވެ. ސުވާލު ނަގުމުގައި ކަނޑައަޅުއްވައި 'ކޮންފިޑެންސް' ލެވެލްއަކީ ޒާތުރުކަމީ 95% އެވެ؛ އަދި އެރަރ މާޖިނަކީ 5% އެވެ. މި އަސާސީތަކުގެ މަތިން ކަނޑައަޅައި ސުވާލުގެ ބައިވެރި ޖާގައާއި ހިމެނިފައެވެ.

ދިރާސާގެ ސާމްޕަލް ސައިޒުގެ އަދަދު	
ގިންތީ	ސައިޒު ނަގަންޖެހޭ އަދަދު
އުތުރު	385
މެދުރާއްޖެ	385
ދެކުނު	385

މިއީ ކޮންމެ 'ކްލަސްޓަރ'އަކުން ބޭނުންވާ ސާމްޕަލް މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް ސުވާލު ކަރުދާހެއް ތައްޔާރުކުރެވިފައެވެ. މީގެ ތެރޭގައި އިންޓަރވިއުން އޮބްޒަރވޭޝަނާއި ސަރުކާރު ފަރާތްތަކާއި ދުރާލާ ގޮތުގައި ދުވަސްވީމާ ގޮތް މިންގަނޑު ގޮތް ވަޒަންކުރުމަށާއި އިންޓަރވިއުން އޮބްޒަރވޭޝަނާއި ސަރުކާރު ފަރާތްތަކާއި ދުރާލާ ގޮތުގައި ދުވަސްވުމަށް ކުރިމަތިވާ ގޮންޖެހުންތަކާއި ހިތާސްތަކާ ބެހޭ ސުވާލު ހިމަނާފައިވާނެއެވެ.

ސާމްޕަލްގެ ސުވާލުތައް ތައްޔާރުކުރުމަށް ފަހު ޕްރީ ޓެސްޓް ޕްރޮޖެކްޓެއްގައި ތައްޔާރުކުރެވިފައެވެ. މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ އަޑުމަސްދުވަސް ބަޔަކު 10 މީހުން ބައިވެރިވެފައެވެ. ޕްރީ ޓެސްޓިންގައި ފެނިގެން ސުވާލުތަކުން ދިން ޖަވާބުތަކުން ބަދަލު ޕްރީ އިސްލާހުކުރެވިފައެވެ.

ދިރާސާގެ ސެމްޕަލް (ކްލަސްޓަރސް) ބައިގައި ކުރިއަށްގެންދިއުން ބަސްދީގެން ސަރަޙައްދުތަކުގައި އަމާޒުކުރެވުނު އާއިލާތަކުގެ ކިބައިން މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް ކޮންމެ ރަށަކުން ގޭބިސީ، މި ބައިގެ ސައިޒު ނިސްބަތް ބަޔަކުން ހޮވިގެން ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ހިމެނުނު ގޮތަށް. މިގޮތުން ބަސްދީގެން ކުރިއަށްގެންދިޔަ ނިސްބަތުގައި އެއީ 6 އާއި 10 އާ ދެމެދު އަދަދެއްގެ މީހުންނާ އެވެ.

ސާމްޕަލް ތަރިކާގެ ނަތީޖާ ތަހުލީލުކުރުމުގައި ވަނީ އެސް.ޕީ.އެސް.އެސް. އާއި މައިކްރޯސޮފްޓް އެކްސެލް ބޭނުންކޮށްގެންނެވެ.

ތަޙުލީލު މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް ވަކިވަކިން ބޭއްވުނު ބަސްދީގެން ޖަވާބުދާރީ އިޖުރާތު ފޮނުވާ ގޮތުގެ މަސްވަރާ ވަސް ކުރިއަށްގެންދެވިފައެވެ. މިގޮތުން، ގޮތުގެ މަސްވަރާ ކުރެވުނު ބައިވެރިންގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ދާއިރާގެ ޖަމިއްޔާގެ މެންބަރުން، ކައުންސިލް ތަކުގެ މެންބަރުން، މިނިސްޓްރީތައް، ޕްރޮފެޝަނަލް/ހުނަރު ސެކްޓަރތަކުގެ ބޭފުޅުން، އަންހެނުން ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން، އެން.ޖީ.އޯ.ތައް، އަދި އާންމުން ހިމެނެއެވެ. މިގޮތުން ގޮތުގެ މަސްވަރާތަކުގައި ބައިވެރިވި ޖުމްލަ 41 ފަރާތެވެ.

ދިރާސާގެ ނަތީޖާ

ކުއާންޓިޓޭޓިވް ސަރވޭގެ ނަތީޖާ

ތިރީގައި އެވަނީ ދިރާސާގައި ބައިވެރިވި ފަރާތްތަކުގެ އާބާދީއާ ގުޅޭ ޑިމޮގްރަފިކް މައުލޫމާތުތަކެވެ. މި ދިރާސާގައި ޖުމްލަ 1،178 ފަރާތެއް ބައިވެރިވެއްޖެއެވެ. ބައިވެރިންގެ ތެރެއިން 59.1% އަކީ އަންހެނުންނެވެ. އަދި 40.9% އަކީ ފިރިހެނުންނެވެ (ޗާޓު 1). އުމުރުފުރާގެ ގޮތުން ބަލާއިރު، 65 އަހަރުން މަތީގެ ފަރާތްތަކުން އެންމެ ގިނައިން ބައިވެރިވެއްވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެއީ 28.6% އެވެ. ދެން އެންމެ ގިނައިން ބައިވެރިވެފައިވަނީ 35 އަހަރާއި 44 އަހަރާ ދެމެދުގެ ފަރާތްތަކުންނެވެ. އެއީ 19.7% އެވެ.. 18 އަހަރާއި 24 އަހަރާއި ދެމެދުގެ އުމުރު ފުރާއިން ބައިވެރިވެފައިވަނީ 8.8% މީހުންނެވެ. 25 އަހަރާއި 34 އަހަރާދެމެދުގެ 11.7%، 35 45 އަހަރާ 54 އަހަރާ ދެމެދުގެ 17.5% އަދި 55 އަހަރާ 64 ދެމެދުގެ 13.7% ބައިވެރިވެފައިވެއެވެ (ޗާޓު 2). ތަޢުލީމީ ހާލަތަށް ބަލާއިރު، ބައިވެރިންގެ ތެރެއިން ގިނަ އަދަދެއްގެ މީހުން (67.9%) އުޅެނީ މީހަކާ އިނދެގެންނެވެ. 13.1% އަކީ ދުވަހަކުވެސް މީހަކާ ނުއިނދެ ތިބި ފަރާތްތަކެވެ. 11.0% އަކީ ވަރިވެފައިވާ ފަރާތްތަކެވެ. އަދި 8.0% އަކީ މަރުވެފައިވާ ފަރާތްތަކެވެ(ޗާޓު 3). ސަރވޭގައި ބައިވެރިވި ފަރާތްތަކުގެ ތަޢުލީމީ ފެންވަރު ދިރާސާކުރުމުން ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި، އެންމެ ބޮޑު އިންސައްތައަކުން (22.9%) ހިއްސާކުރަނީ ރަސްމީ ތަޢުލީމެއް ހާސިލުކޮށްފައިނުވާ ފަރާތްތަކެވެ. ދެން އެންމެ ގިނައީ ސާނަވީ ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކެއް (15.8%) ކަމަށްވާއިރު، އޭގެ ފަހުން އަންނަނީ އިބްތިދާއީ ތަޢުލީމު ފުރިހަމަކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކެއް (15.4%) އެވެ. ޑިޕްލޮމާއިން ފުރިގެން މަތީ ފެންވަރުގެ ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ނިސްބަތަކީ 14% އަންދާޒާ މަތިވެއެވެ. އަދި މަތީ ސާނަވީ ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ނިސްބަތަކީ 5.7% އެވެ (ޗާޓު 4).

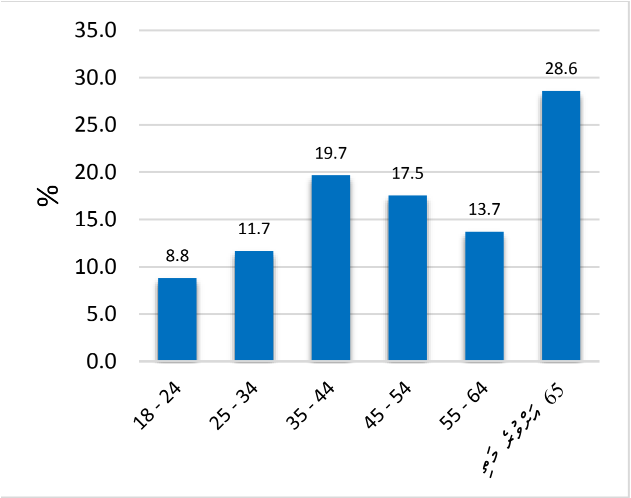

ޗާޓު 2: ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ އުމުރު

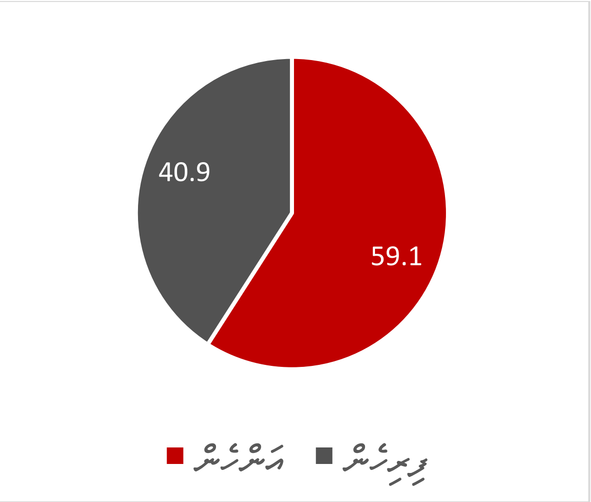

ޗާޓު 1: ޖިންސު

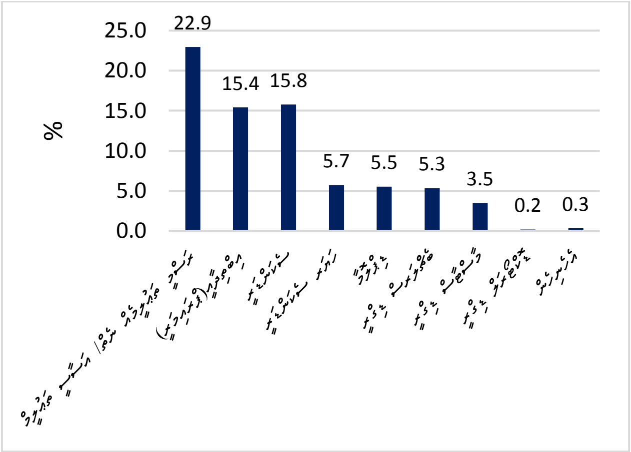

ޗާޓު 4: ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ ތައުލީމީ ފެންވަރު

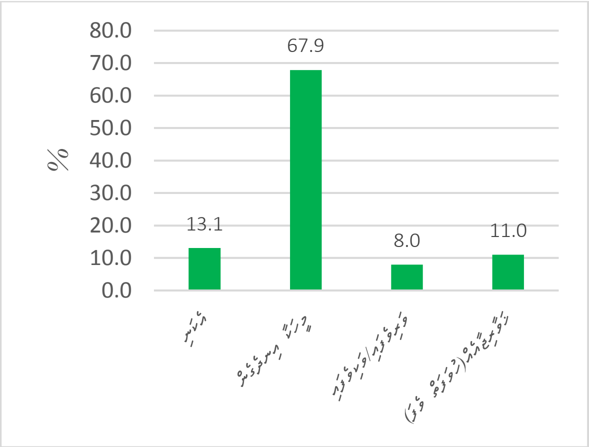

ޗާޓު 3: ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ ކައިވެނީގެ ހާލަތު

ސަރވޭގެ ނަތީޖާތަކުން ދައްކާގޮތުގައި، އެންމެ ބޮޑު އިންސައްތައަކުން (32.0%) ހިއްސާކުރަނީ ކައިވެނިކޮށްގެން އުޅޭ ފިރިހާއި ދަރިންނާއެކު ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތަކެވެ. ދެވަނައަށް އެންމެ ގިނައިން ހުރީ އެކަނި ދަރިންނާއެކު ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތައް (22.6%) އެވެ (ޗާޓު 5). އާއިލާގެ އެހެން މީހުންނާއެކު އުޅޭނީ 14.9% ފަރާތެވެ. އެކަނި އުޅޭފަރާތް 4.9% ހިމެނެއެވެ. ސަރވޭގެ ބައިވެރިންގެ 42.8% ދެކޭ ގޭތެރޭގައި އިސްތިރާތުވެރިންގެ ޒިންމާގެ ސިއްހަތު ރަނގަޅެވެ. 28.5% ދެކޭ ގޭތެރޭގައި އާދައިގެ ވަރަކަށެވެ. 15.4% ފަރާތަކުން ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ރަނގަޅެވެ. 9.2 ދެކޭ ގޭތެރޭގައި ވަރަށް ދެރައެވެ. އިސްތިރާތުވެރިންގެ ސިއްހަތު ވަރަށް ބޮޑަށް ރަނގަޅުކަމަށް ދެކެނީ އެންމެ 4.2% މީހުންނެވެ (ޗާޓު 6). 65 އަހަރުން މަތީގެ މީހުން ދެކޭގޮތުގައި އެމީހުން ސިއްހަތު ވަރަށް ދެރައެވެ. ގިނަ އުމުރުގެ މީހުން ދެކޭނީ އިސްތިރާތުވެރިންގެ ސިއްހަތު ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމަށެވެ (ޗާޓު 7).

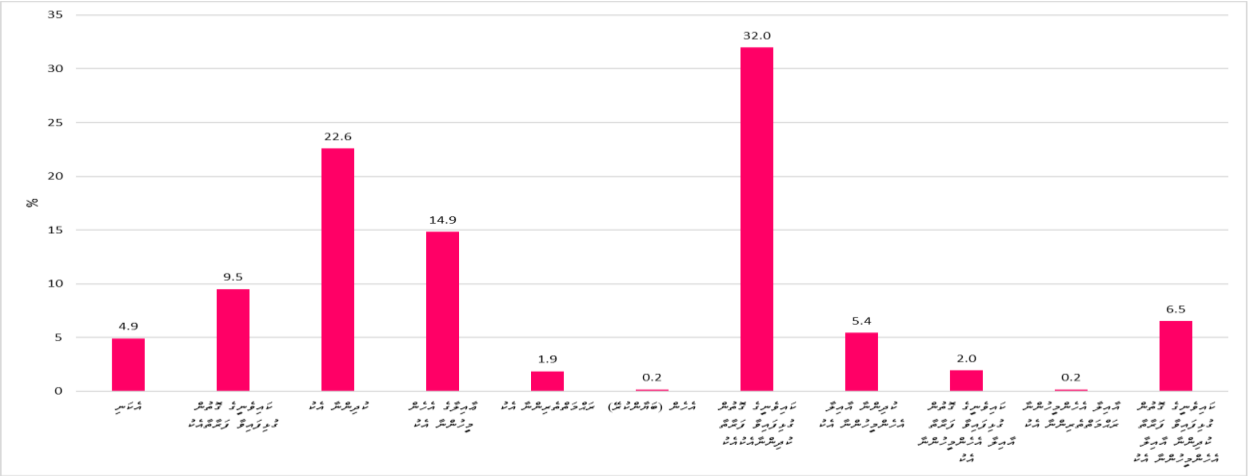

ޗާޓު 5: އެކުގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތް

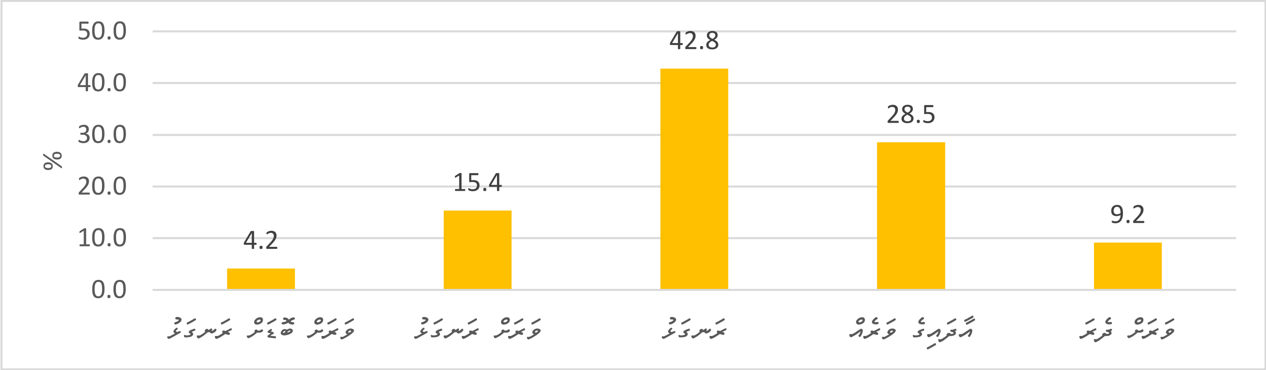

ޗާޓު 6: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްތަށްވެރިންގެ ޖިސްމާނީ ސިއްހަތު

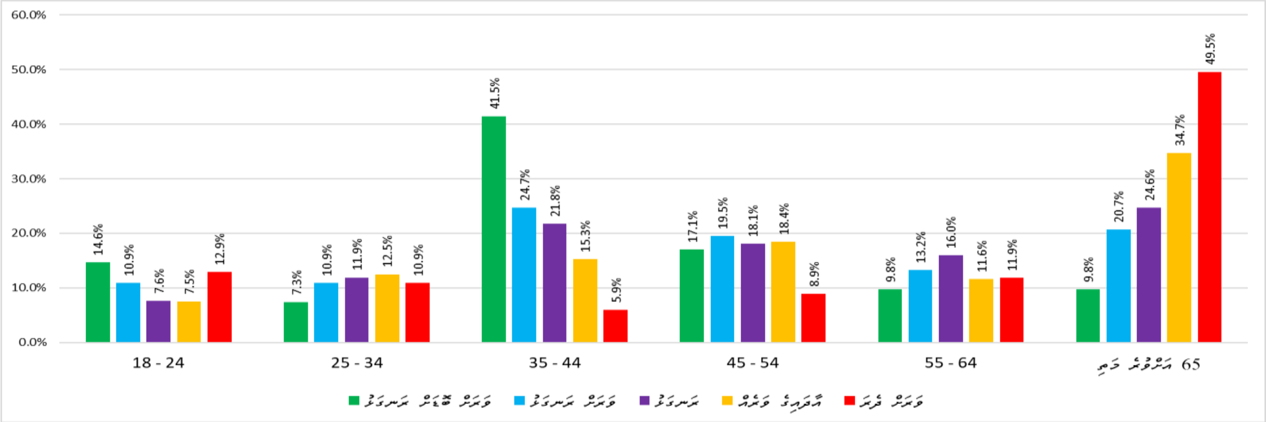

ޗާޓު 7: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްތަށްވެރިންގެ ޖިސްމާނީ ސިއްހަތު

އިސްތަށްވެރިންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތާ ގުޅޭގޮތުން ސަރުވޭގެ ނަތީޖާތަކުން ދައްކާގޮތުގައި، ބައިވެރިންގެ %43.5 ދެކޭގޮތުގައި އިސްތަށްވެރިންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު ރަނގަޅެވެ. %23.8 ދެކޭގޮތުގައި އާދައިގެ ވަރުގެއެވެ. %17.7 ފަރާތަކުން ދެކޭގޮތުގައި

ރަނގަޅުވެ. 7.9% ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ރަނގަޅުވެ. އަދި 7.1% ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ދެރައްވެ (ޗާޓު 8). އުމުރުފުރާތަކަށް ބަލާއިރު، 65 އަހަރުން މަތީގެ މީހުން ނިސްބަތުން އެންމެ ގިނައިން ދެކޭގޮތުގައި އިސްޓަންވަރިންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު ވަރަށް ރަނގަޅުވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެހެން އުމުރުފުރާތަކުގެ ގިނަ ބައެއް ދެކޭގޮތުގައި އިސްޓަންވަރިންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު ރަނގަޅު ނޫނެވެ (ޗާޓު 9).

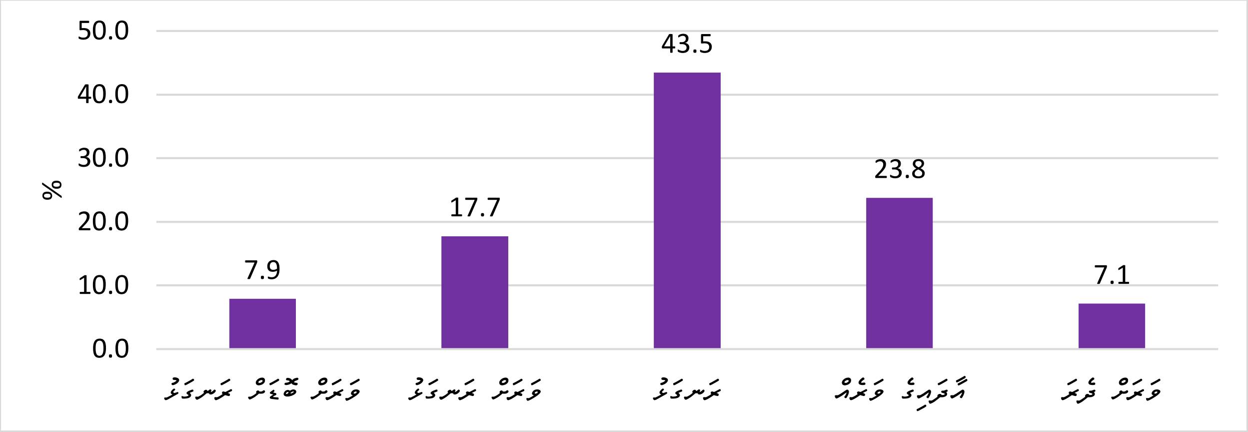

ޗާޓު 8: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްޓަންވަރިންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު

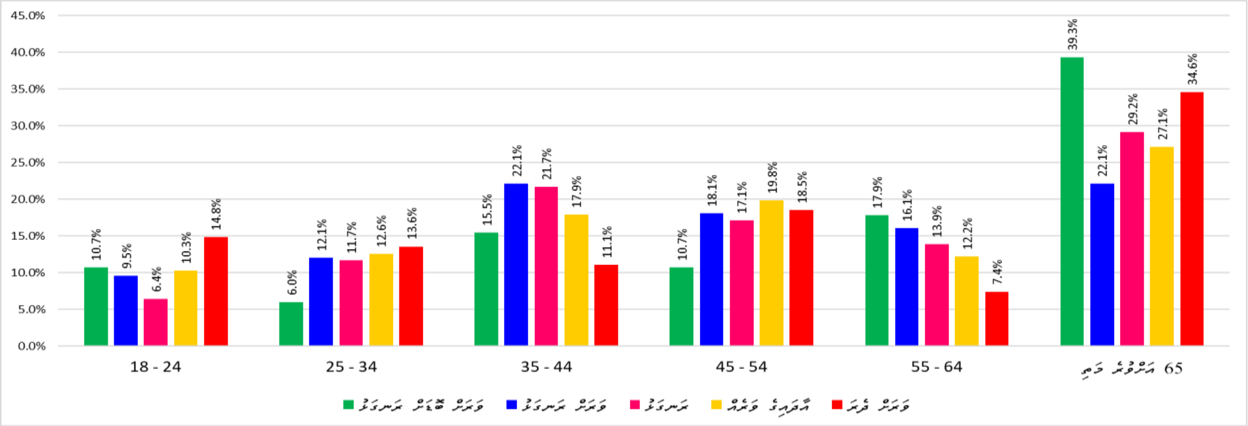

ޗާޓު 9: ބައިވެރިންގެ ނަޒަރުގައި އިސްޓަންވަރިންގެ ނަފްސާނީ ސިއްހަތު

ޖިސްމާނީ ސިއްހަތާއި ދުވަހުގެ ޙަރަކާތްތަކަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަސަރުކުރާ ކަންކަން ދެނެގަތުމަށް 650 ސުވާލުގެ ބައިވެރިން ފުރަތަމަ ކޮށްފައިވާ ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތެރިކަމުގެ. 551 ބައިވެރިން ފުރަތަމަ ކޮށްފައިވާ ޖަވާބު/ ސުވާލަށް ނިސްބަތްވާ ކަމަށެވެ. ދިރާސާގެ ނަތީޖާ ހަރަކާތްތަކާއި ބެހޭ ހުރިހާ ދިރާސާ ސުވާލެއް ވީހާ ނިޒާމަކާއި ފުރަތަމަ ކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކަންކަމުގެ މީހުން ފުރަތަމަ ކޮށްފައިވާ ދިރިއުޅުމުގެ އާދަކާކަން (ޗާޓު 10). ނަފްސާނީ

ސިއްހަތާއި ދުވަސްވީކަމަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަސަރުކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި 568 މީހުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އެކަނިވެރިކަމެވެ. 475 ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ އިޤްތިޞާދީ ދުޝްވާރީތައް، 441 މީހުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ހާސްކަން، 401 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ބޭނުންތައް ނުލިބުން، 221 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ކޮވިޑް ރޮގާއިން އަދި 55 މީހުން ބުނިގޮތުގައި މިކަމަށް އަސަރުކުރާކަން ކަމެއް ނެތެވެ. 62 މީހުން އެހެނިހެން ކަންކަން ފާހަގަ ކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުގެ ތެރޭގައި މާލީ ދަތިކަން، ދަރިންގެ ކަންތައްތަކާ ހާސްވުން، ރިޓަޔަރ ކުރިމަ ކުރާން ކަމެއް ނެތުން އަދި މީހުން ބޮލާ އެއްކިބާވެފައިވުމެވެ (ޗާޓު 11).

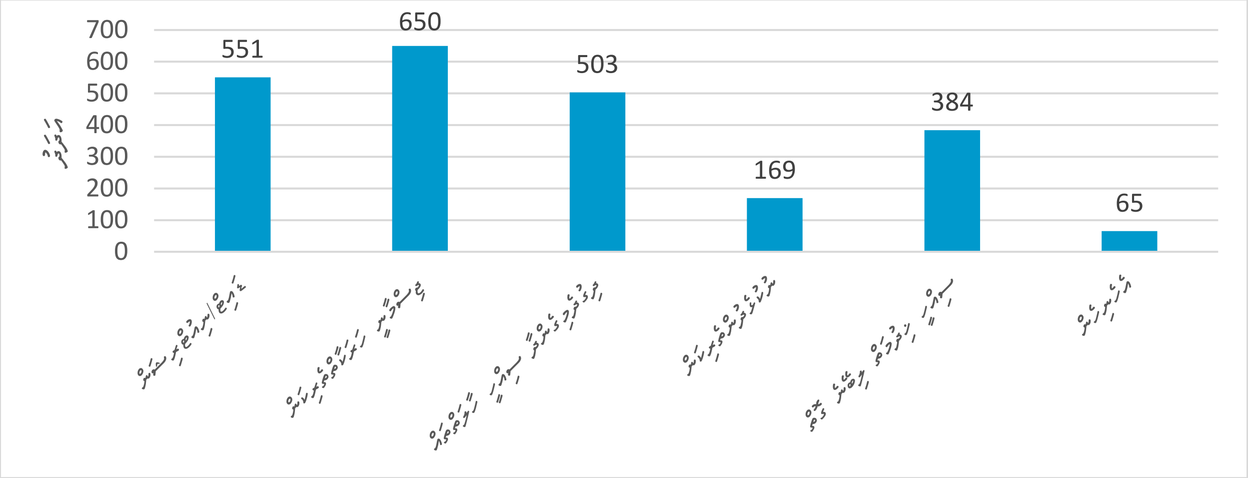

ޗާޓު 10: ފިރިހެނުން ސިއްހަތާއި ދުވަސްވީކަމަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަސަރުކުރާ ކަންކަން

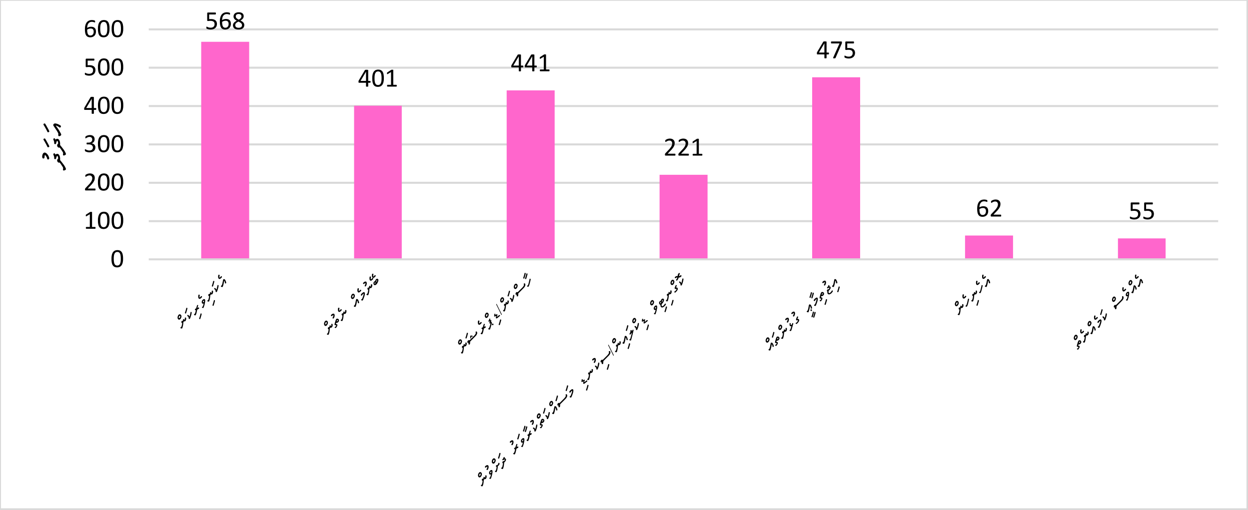

ޗާޓު 11: އަންހެނުން ސިއްހަތާއި ދުވަސްވީކަމަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަސަރުކުރާ ކަންކަން

ގެވެށިތެރެއިން ދުވަހުގެ ކާނާ ކެއުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ސަރވޭގެ 819 ބައިވެރިން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ހަރަދުވެ. 492 މީހުން ބޭނުމީއެވާ ބޭނުންވާ ކާނާ ލިބެން ނުހުންނަ ވާހަކައެވެ. 392 މީހުން ބުނެފައި އެކަމުގެ އިތުރާއި މައްޗޮވާލި ނުހުންނަ

ކަމަށެވެ. ކުޅުން ތަމްރީނު ކުރަން އުނދަގޫވާކަމަށް 313 މީހުން އަދި ހެލްތުފުލް ހޯދުން އުނދަގޫވާކަމަށް 165 މީހުން ބުނެފައިވެއެވެ. 62 މީހުން ބުނީގޮތުގައި ހުރަހެއް ނެތެވެ. އިތުރު ކަންތައްތަކެއް ބައެއް ބައިވެރިން ފާހަގަ ކޮށްފައިވެއެވެ. މީގެތެރޭގައި ކާރިތޮށްތުން ނުވަތަ އެކްސިޑެންޓުގެ ތަދުހުރުމާއި ގައިގެ ތަދު ކާނާ ނުކާތީ އާދަ ނިކަމެތިކަމާއި ބަލިކަށިކަމާއި ހުރިހާ ޒަމާން ކާން އުނދަގޫވުމާއި ކާރާ ހިތްވަރު ނެތުން ހިމެނެއެވެ (ޗާޓު 12). ޒުވާނުން ޖިސްމާނީގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި 561 މީހުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ޖިމްފީއަށް/ހަރަދު ނުކުން އަދި ކުރިމަތިވުން، 497 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ވަގުތުކުޑަވުން/ހަކަތަ ދަނޑިވުން، 460 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ އިޖުތިމާޢީ އެއްބާރުލުން ނެތުން، 352 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ހެލްތުފުލް ހުރުން އުނދަގޫވުން އަދި 348 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ އެކްސަސައިޒް/އެކުވެރިން ނެތުންކަމަށެވެ. 402 މީހުން ބުނީގޮތުގައި ހުރަސް އެއްވެސް ކަމެއްނެތެވެ. އެހެނިހެން ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ވަގުތު ނެތުމާއި އިސްތިރާހަތު ނުހުރުން ޒާތީ ކުރުވިފައިވާ ކަސްރަތު ކުރާ ތަންތަން ނެތުމާއި ކަކުލުގެ މައްސަލަ ހުރުމާއި އާއިލާގެ ކަންތައް ބަލަހައްޓަން ޖެހުން/ މާލީ ދަރިން ބަލަން ޖެހުމާއި ހިތްވަރު ނެތުމާއި މަސައްކަތް ހުރިވުމާ ބޮޑުކަމެއް (ޗާޓު 13).

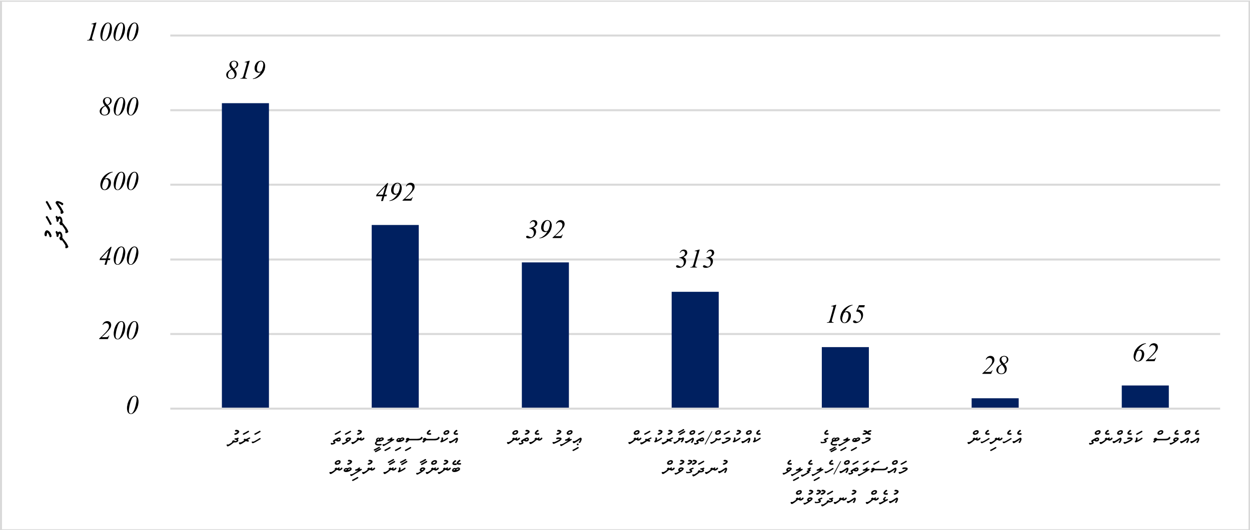

ޗާޓު 12: ޒުވާނުން ދުރުގައި ކާނާ ކުޅުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން

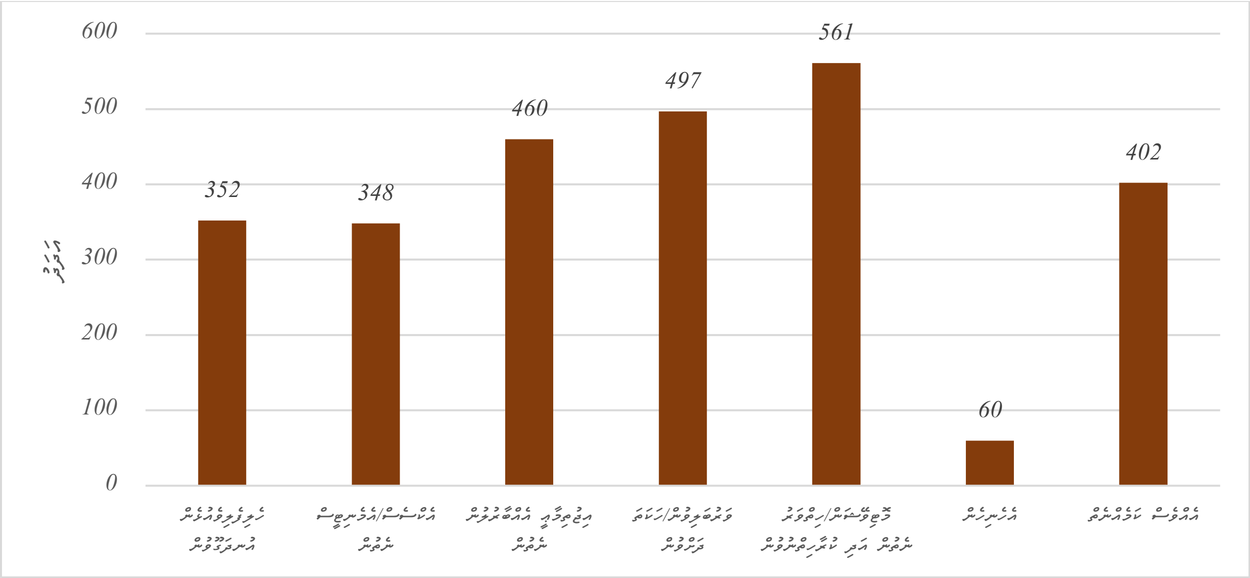

ޗާޓު 13: ފަލާއިދުން ޖިސްމާނީގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން

އުމުރުން ދުވަސްވީވަރަކަށް މިނިވަންކަމާއެކު ދިރިއުޅުމުގައި ހުރިމަތިވާ އުނދަގު ބޭޒު ގޮންޖެހުންތަކާއި ގޮތުގައި ސަރވޭގެ 537 ބައިވެރިން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މާލީ ދަތިތަކަކަށެވެ. ހިތިހިތިވުމުގެން އިނދަގޫވުންކަމަށް 324 މީހުން، ދިގުދެމިގެންދާ ސިއްޙީ ހާލަތްތައްކަމުގައި 452 މީހުން، މިނިވަންކަން ނެތުން ކަމުގައި 317 މީހުން، އެކަނިވެރިކަންކަމަށް 450 މީހުން، ސިއްޙީ ހިދުމަތް ލިބޭނެ ގޮތްތައްނެތުންކަމަށް 422 މީހުން، ފަސޭހަތައް ލިބޭނެ ގޮތްތައްނެތުން ކަމަށް 242 މީހުން އަދި ދަތުރުފަތުރުގެ ދަތިކަން ކަމަށް 236 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވެއެވެ. އެއްވެސް ގޮންޖެހުމެއް ނެތްކަމުގައި 74 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެނިހެން ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ހިފެހެއްޓި ވަގުތު ނެތުމާއި ގެދޮރުވެރިކަމުގެ ދަތިކަމާއި ބައްދަލުވާނެ ފަރާތް ތަންތަން ނެތުމާއި ރައްކާތެރިކަން ނެތުމާއި އާއިލާއިން އެކަނި ތަންތަނަށް ޒިޔާރަތް ޖެހިލުންވުމުގެ(ޗާޓު 14). އުމުރުން ދުވަސްވީ ވަރަކަށް ހިލާގެ އިޖުތިމާޢީ ދިރިއުޅުމުގެ ދުވެހިއަށްދަކަން ހުރި އެންމެ ބޮޑު ހުރަސްތަކަށްކަމުގައި ސަރވޭގެ 579 ބައިވެރިން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ސިއްޙީ މައްސަލަތައް/ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުރުމަކަމަށެވެ. ދަތުރުފަތުރުގެ ވަސީލަތްތައް ނެތުންކަމަށް 312 މީހުން، ފުރުސަތުތައް ނެތުން ކަމަށް 524 މީހުން، މާލީ ދަތިތައްކަމަށް 530 މީހުން، އެކަނި ދިރިއުޅޭތީ ކަމަށް 239 މީހުން، އުމުރުދުރުވީކަމަށް 281 މީހުން ބުނެފައިވެއެވެ. އެއްވެސް ގޮންޖެހުމެއް ނެތް ކަމަށް 45 މީހުން ބުނެފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރު އެހެނިހެން ގޮންޖެހުންތައް ގޮތުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވާ ވަގުތު ނެތުމާއި އިސްތިރާޙަތު ލިބޭނެ ހާއްސަ ކަންކަން ނެތުމާއި އިޖުތިމާޢީ ގުޅުން ބަދަލު ހުއްޓުން ތަންތަން ނެތުމާއި (ޗާޓު 15).

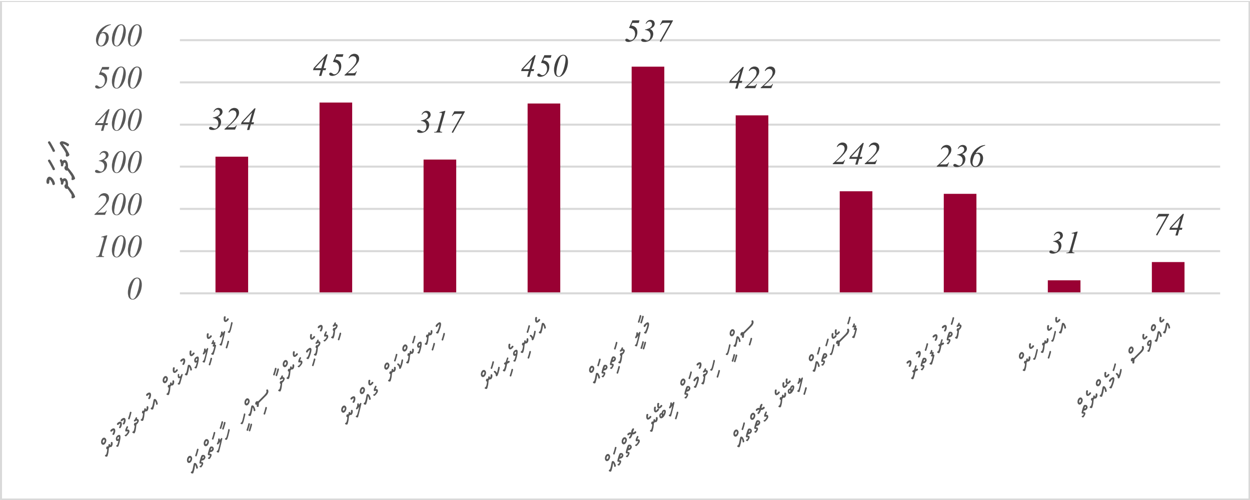

ޗާޓު 14: އުމުރުން ދުވަސްވީވަރަކަށް މިނިވަންކަމާއެކު ދިރިއުޅުމުގައި ކުރިމަތިވާ އުނދަގޫ ބޮޑު ގޮންޖެހުންތައް

ޗާޓު 15: އުމުރުން ދުވަސްވާ ވަރަކަށް ހިފާލީ އިޖުތިމާޢީ ދިރިއުޅުމުގެ ދެމެހެއްޓުމަށް ހުރި އުނދަގޫ ބޮޑު ހުރަސްތައް

ސިއްޙީ ހިދުމަތްތައް ލިބުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން ކަމުގައި 724 މީހުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ހަރަދުބޮޑުވީ. ދުވަސްވަރުން އުނދަގޫ ގިނައިން (691 މީހުން) ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ފުރިހަމަ ސިއްޙީ ހިދުމަތްތައް ލިބެން ނެތްކަމެވެ. މީގެ އިތުރުން، 383 މީހުން އިންޝުއަރަންސް ކަވަރޭޖް ނެތްކަމާއި، 231 މީހުން ޖިސްމާނީ ގޮތުން ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ ދަތިކަން ހުރިކަމާއި، އަދި 26 މީހުން ދަތުރުފަތުރުގެ ވަސީލަތްތައް މަދުކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެއްވެސް ހުރަހެއް ނެތްކަމަށް 50 މީހުން ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު، އެހެނިހެން ގޮންޖެހުންތަކުގެ ތެރޭގައި އެޕޮއިންޓްމަންޓް ނުލިބުމާއި، ލޮޖިސްޓިކަލް އިންތިޒާމްތައް މަޢުލޫމާތު ކަނޑައެޅިފައިވުމާއި، ފޮނުވާ ރަނގަޅު

ސިވިލް ފަންނުވެރިންގެ ދަރިކަމާއި، ރަށު ފެންވަރުގައި ޚިދުމަތްތައް ނުލިބުމާއި، އަދި ބާރު ލިބުމުގެ ދަރިކަން ހިމެނެއެވެ (ޗާޓު 16).

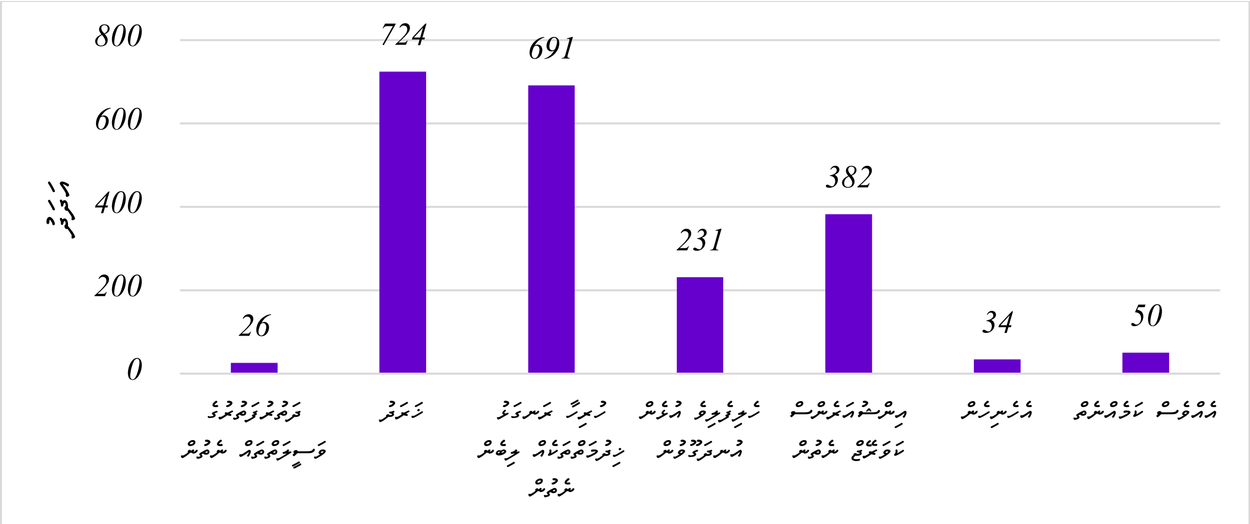

ޗާޓު 16: ސިވިލް ޚިދުމަތްތައް ލިބުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަން

ދުވަހުގެ ރޫޓީންގައި މުސްކުޅިވުން މާނަކުރާގޮތުން 859 ސަރވޭގެ ބައިވެރިން ދެކެނީ އެއީ ޖިސްމާނީ ދުވަހުގެ ހަރަކާތްތައް ދެމެހެއްޓުން ކަމަށެވެ. ނަފްސާނީ ބޮޑުކަން ދެމެހެއްޓުން ކަމަށް ދެކެނީ 636 މީހުން، އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން ޝާމިލުވެ ތިބުން ކަމުގާ “ކޮން: ކަމުގައި” ދެކެނީ 482 މީހުން، މާލީ ގޮތުން ރައްކާތެރި ވުން ކަމުގައި ދެކެނީ 564 މީހުން ، މިނިވަންކަމާއެކު ދިރިއުޅުން ކަމުގައި ދެކެނީ 533 މީހުން، މަޤްބޫލުކަމާއި އަޑު ކަމުގެ އިޙްތިރާމް ކަމުގައި ދެކެނީ 417 މީހުންނެވެ. އެހެނިހެން ކަންކަން ގޮތުގައި ދެކެނީ ފުރުޞަތު ގޮތުގައި އާއިލާ “ކޮން: އާއިލާ” އެކި އުފާވެރިކަމުގައި އުޅުމާއި ކަންކަން ހުރަސް ހިމެނެއެވެ (ޗާޓު 17).

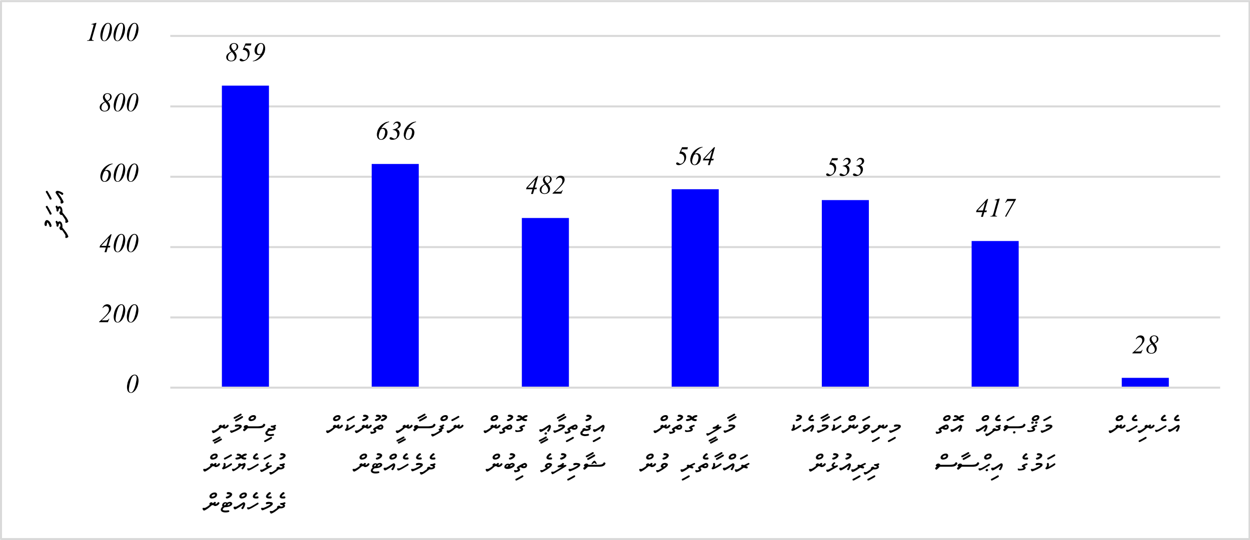

ޗާޓު 17: ދިވެހިރާއްޖޭގައި މުސްކުޅިވުން ފާހަގަކުރާގޮތް

އިސްތިރާހަތުވެރިންނަށް ހިތްހަމަޖެހުން އަދި އުފާވެރި ފުރިހަމަކަން ލިބޭ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި 717 ސަރުވޭގެ ބައިވެރިން ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ އިޖުތިމާޢީ ގުޅުންތަކެވެ. ޒިހުނީ/ޖިސްމާނީ ސިއްޙަތު ރަނގަޅުވުން ކަމުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ 529 މީހުން، އިޖުތިމާޢީ ޚިދުމަތްތައް ކަމުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ 290 މީހުން، އުނގެނުން/ތަޢުލީމު ދިނުން ކަމުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ 268 މީހުން، އީމާންތެރިކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކުރެވޭ ހިންގާ ހަރަކާތްތަކުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ 613 މީހުން އަދި ހުރިހާ އުމުރުފުރާތަކުގެ ގުޅުމުގައި އޮންނަ ގުޅުންތަކުން ބޭއްވުން ކަމުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ 313 މީހުންނެވެ. އެހެނިހެން ކަންކަމުގައި ތިބި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ އާއިލާ ހެޔޮ ހާލުގައި ވުން އަދި އާއިލީ ގުޅުން، ދަރިން ޚިދުމަތްތެރިވުން، ތަފާތު ތަންތަނަށް ދަތުރު ކުރުން، މަސައްކަތް ކުރުމާ ކުޅިވަރު ކުޅުން، ދަރިންނާއި އުފުން، ރައްކާތެރި ފައިސާ ލިބުން އަދި އާއިލާއަށް އެހީތެރިވުމެވެ (ޗާޓު 18).

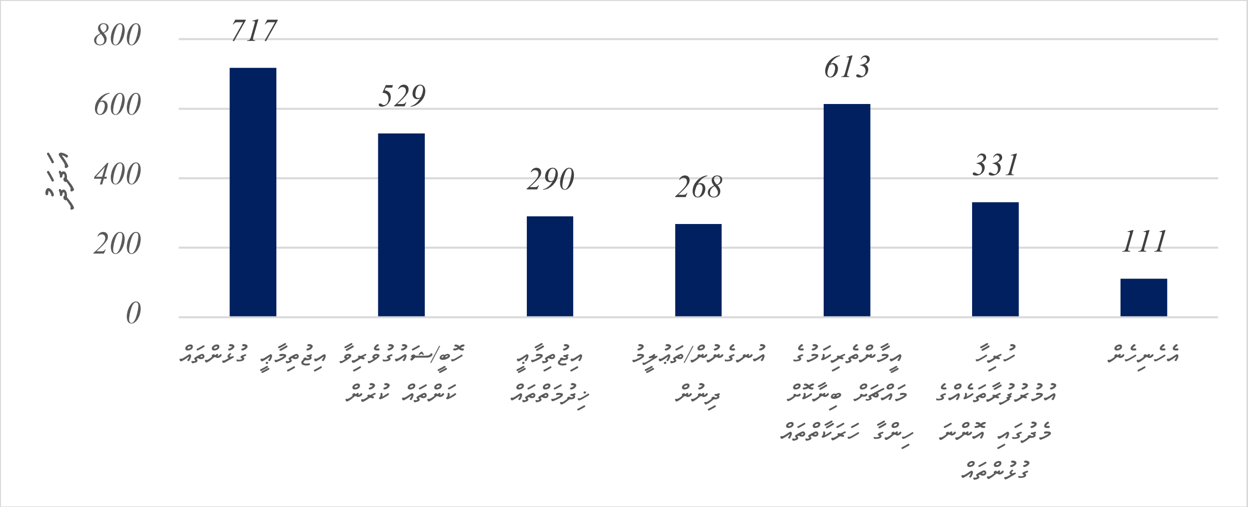

ޗާޓު 18: އިސްތިރިވިރިނަށް ހިތްހަމަޖެހުން ނެތި އުޅުއްވި ފުރިހަމަކަން ލިބޭ ކަންކަން

އުމުރުން ދުވަސްވީފަރާތްތަކަށް މިނިވަންކަމާއެކު އަމިއްލަ ގޭގައި ދިރިއުޅުމުގެ މުހިއްމުކަމާ ބެހޭގޮތުން ސަރވޭ ބައިވެރިން ބޮޑު ޕަސެންޓެއް (65.5%) ދެކެނީ އެއީ އިންތިހާއަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށެވެ. 23% ދެކެނީ އެއީ މުހިއްމުކަމެއް ކަމަށް، 7.2% ދެކެނީ މެދުމިނުގެ މުހިއްމު ކަމެއްކަމަށް، 3.2% ދެކެނީ ކުޑަކޮށް މުހިއްމުކަމެއް ކަމަށް އަދި 1% ދެކެނީ އެއްގޮތަކަށްވެސް މުހިއްމު ނޫންކަމަށެވެ (ޗާޓު 19).

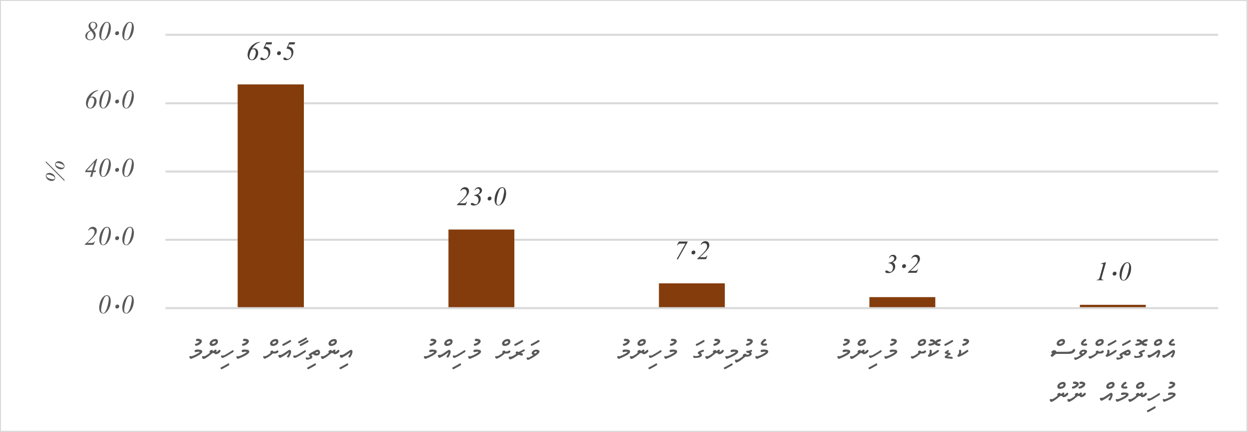

ޗާޓު 19: އުމުރުން ދުވަސްވީފަރާތްތަކަށް މިނިވަންކަމާއެކު އަމިއްލަ ގޭގައި ދިރިއުޅުމުގެ މުހިއްމުކަން

އުމުރުން ދުވަސްވީފަރާތްތަކަށް ލިބޭނެ ބޭނުންތައް ފުއްދުމަށް އެހީތެރިވުމުގައި އާއިލާއިން އެއްބާރުލުން ލިބުމުގެ މުހިއްމުކަމާމެދު 66.7% މީހުން ދެކެނީ އެއީ އިންތިހާއަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށެވެ. 22.8% ދެކެނީ އެއީ މުހިއްމުކަމެއް ކަމަށް، 7.7% ދެކެނީ މެދުމިނުގެ މުހިއްމު ކަމެއްކަމަށް، 2.3% ދެކެނީ ކުޑަކޮށް މުހިއްމުކަމެއް ކަމަށް އަދި 0.4% ދެކެނީ އެއްގޮތަކަށްވެސް މުހިއްމު

ނޫންކަމަށެވެ. އިސްތިޢުމާލުކުރަން އެހީތެރިވެދޭ މުޖުތަމަޢުގެ ޚިދުމަތްތަކާއި ވަސީލަތްތައް ލިބޭން ހުރިކަން އެނގޭ މިންވަރު ކުޑައެވެ (ޗާޓު 20). ވަރަށް ބޮޑަށް އެނގޭ 12.4% މީހުންނަށް، ދެން މިންވަރަކަށް އެނގޭ 15.2% މީހުންނަށް، ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެނގޭ 21.4% މީހުންނަށް، ކުޑަކޮށް އެނގޭ 21.6% މީހުންނަށް އަދި އެއްގޮތަކަށްވެސް ނޭނގޭ 29.5% މީހުންނަށެވެ (ޗާޓު 21).

ޗާޓު 20: އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ބޭނުންތައް ފުއްދުމަށް އެހީތެރިވެދޭ އާއިލާއިން އެއްބާރުލުން ލިބޭނެ މިންވަރުކަން

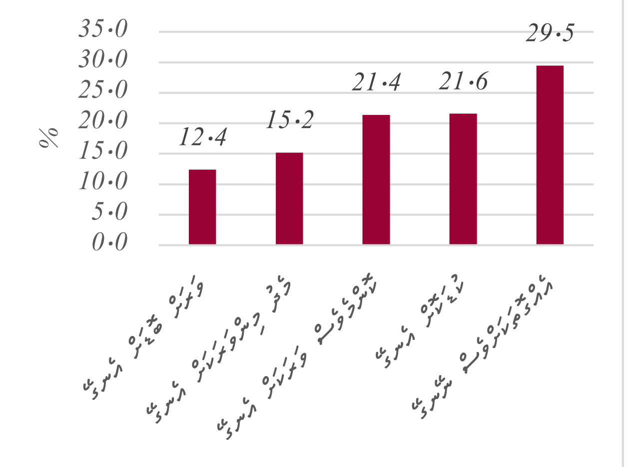

ޗާޓު 21: އިސްތިޢުމާލުކުރަން އެހީތެރިވެދޭ މުޖުތަމަޢުގެ ޚިދުމަތްތަކާއި ވަސީލަތްތައް ލިބޭން ހުރިކަން އެނގޭ މިންވަރު

ސަރވޭގެ ބައިވެރިން ދުވާލެއްގައި އިސްތިރާޙަތުގައި ޖިސްމާނީ ކަސްރަތު ނުވަތަ ހަރަކާތްތަކުގައި ބައިވެރިވާ މިންވަރު ތަފާތެވެ. އިސްތިރާޙަތުގައި ހަފްތާއަކު 5-7 ދުވަހު ކަސްރަތު ކުރާކަމަށް ދެއްކީ 20.5% މީހުން، ހަފްތާއަކު 3-4 ދުވަހު ކަސްރަތު ކުރާކަމަށް ދެއްކީ 23.9% މީހުން، ހަފްތާއަކު 1-2 ދުވަސް ކަސްރަތު ކުރާކަމަށް ދެއްކީ 19.4% މީހުން، ހަފްތާއަކު އެއްވަރަކަށް ވުރެ މަދުން ކަސްރަތު ކުރާކަމަށް ދެއްކީ 18.3% މީހުން، އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުކުރާ ކަމަށް ދެއްކީ 15.3% މީހުންނެވެ. އަދި އެނގޭނެ މިންވަރުކަމަށް ދެއްކީ 2.7% މީހުންނެވެ (ޗާޓު 22).

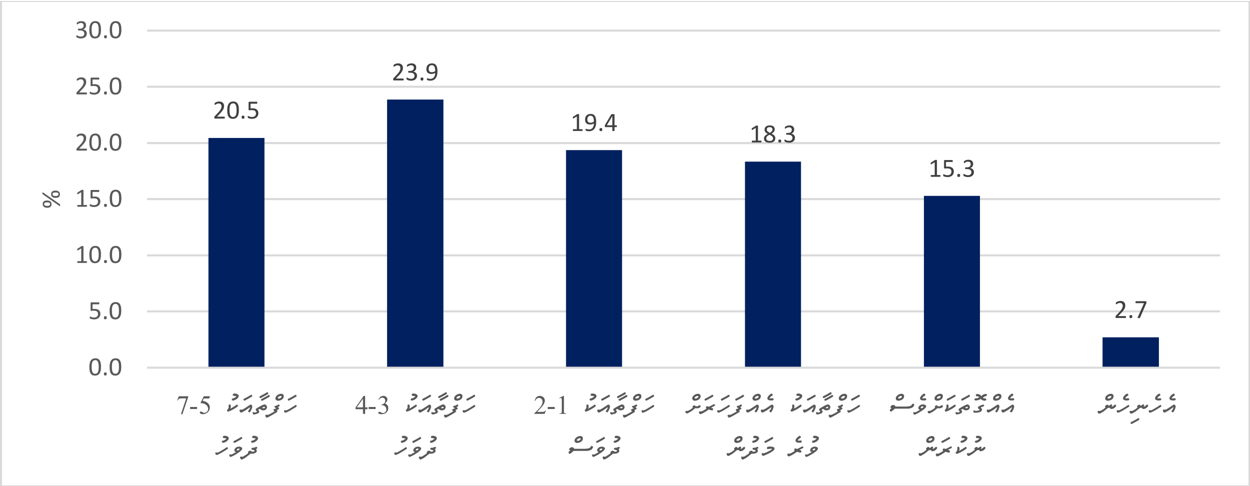

ޗާޓު 22: ޖިސްމާނީ ކަސްރަތު ނުވަތަ ހަރަކާތްތަކުގައި ބައިވެރިވާ މިންވަރު

އިސްތަށްފުރިން ޒުވާނުން ކަސްރަތުކުރުން ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ހަރަކާތްތެރިވުން ކުރާ ކަންކަމުގައި ސަރވޭގެ 858 މީހުން ބައިވެރި ހިސާބުކުރެވުނެވެ. 458 މީހުން ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ހިނގުން ކަމަށް، 140 މީހުން ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ޔޯގާ/ސްޓްރެޗިންގ ކަމަށް، 294 މީހުން ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ބައިސްކަލް ހުރުން/ޑޮލްފިނާގެ މަސައްކަތް ކުރުން ކަމަށް، 75 މީހުން ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ސްޓްރެންތު ޓްރެއިނިންގ ކަމަށް، 140 މީހުން ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ކުޅިވަރު/ކުޅިވަރުތަކެއް ކުޅުން ކަމަށް، 19 މީހުން ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ނުކުން ކަމަށް އަދި އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރާކަމަށް 136 މީހުން ބުނެފައި ވެއެވެ. އެނގިނުގެން ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ފުރަގަ ދުވާލުވަކި ދުވުމާއި ޖިމްނޭޒިއަމްގައި ދުވުމާއި ޑިމްބަރު ބޮނދުން ކުރުމާއި ދަރިގެ މަސައްކަތްކުރަން ކުރުމާއި ކުއްލިކަން/ބާގެ މަސައްކަތް ކުރުމާއި ކުރުމަތް (ޗާޓު 23). ތިރީ ތާވަލާއި ތަފާސްހިސާބު ލާ މިންވަރާއި ގުޅޭގޮތުން ސަރވޭގެ 28.1% ބައިވެރިން ދެނޮޅޭގައި އިސްތަށްފުރިން ކަސްރަތު ކުރުމުގައި ތަފާސްހިސާބާއި ގާތް ކަމެވެ. ދުވާލަކު 2-1 ފަހަރު ތަފާސްހިސާބާއި ގާތް ކަކަމަށް ދެކެނި 37.9% މީހުން، ހަފްތާއަކު ދުވަސް ފަހަރު ކަ ކަމަށް ދެކެނި 9.5% މީހުން، ވަރަށްމަދުން ކަކަމަށް ދެކެނި 21.1% މީހުން އަދި އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުކަކަމަށް ދެކެނި 2.1% މީހުން އަދި އެނގިނުގެން މިންވަރު ފުރަގަ ކުރި 1.2% މީހުންނެވެ (ޗާޓު 24).

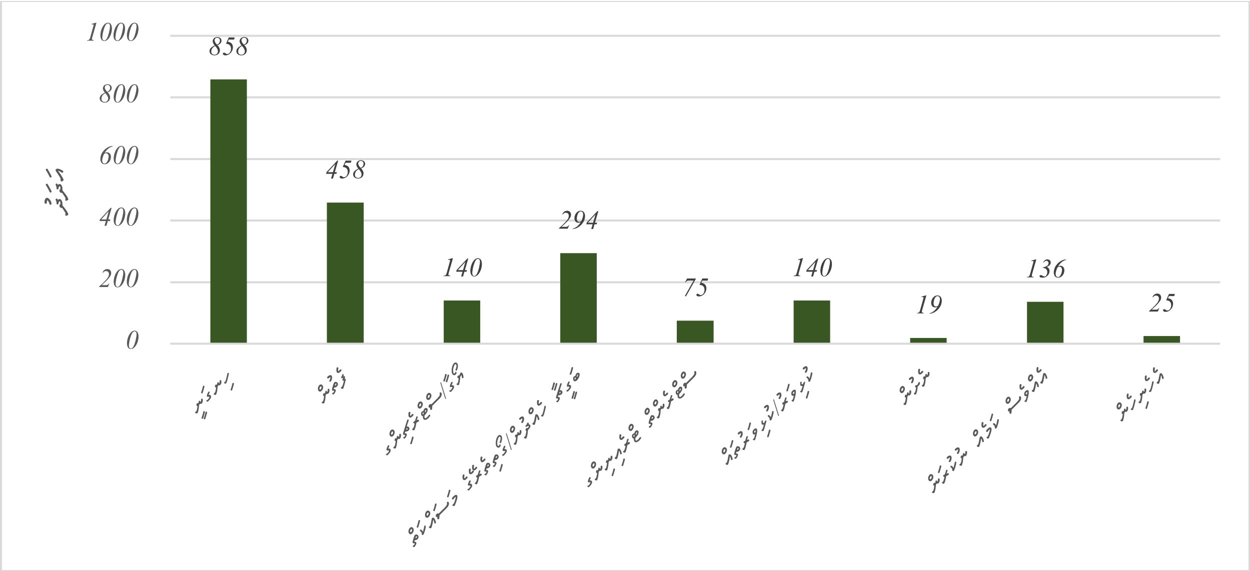

ޗާޓު 23: ޤަވާއިދުން ކަސްރަތުކުރުން ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވާން ކުރާ ކަންކަން

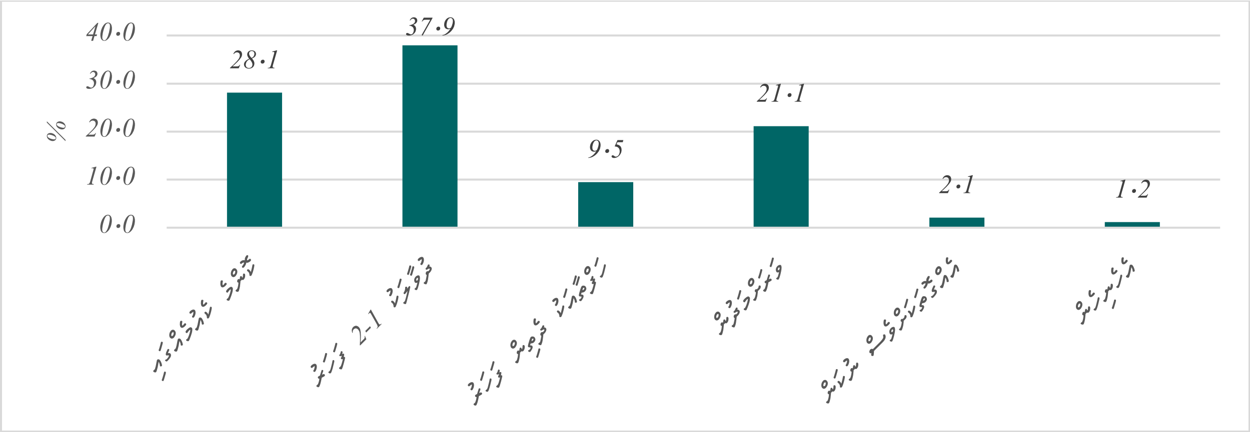

ޗާޓު 24: އިސްކްރީނުގެ ތެރޭ ގަޑާއި ތަރުކާރީ ކާ މިންވަރު

ސިއްހަތަށް ފައިދާހުރި ކާނާ އިސްތިރާޙަތުގެ އެނގޭ މިންވަރާގުޅޭ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އިތުރުން ކުރާވާ މިންވަރާ ގުޅޭގޮތުން 21.9% މީހުން ބުނެފައިވަނީ އިންތިޒާމެއް އިތުރުކުރުން އެންމެ މުހިންމުކަމަށް. މަދުން 25% މީހުން، ގުޅިގެން އިތުރުކުރުން އެންމެ މުހިންމުކަމަށް 27.5% މީހުން، ކުޑަކޮށް އިތުރުކުރުން މުހިންމުކަމަށް 17.6% މީހުން އަދި ހައްދަފަހަރަކަށް އިތުރުކުރުން ނުވާ ކަމަށް 8.0% މީހުން ބުނެފައިވޭ (ޗާޓު 25). ދުވަހަކު ކުރާ އިތުރު ކުރުމަށް އެންމެ އެކްސަރސައިޒް ހިނގުމަށް ނުވަތަ ވަސީލަތެއް ކަމުގައި 622 މީހުން ބުނެފައި ވަނީ ގޭގައި ސައިކަލު ދުއްވާ ދިޔުން އިންޖީނު ކަމަށް، 364 މީހުން ބުނެފައިވަނީ ދުވުމާއި އެރޮބިކްސް ކަމަށް، 424 މީހުން ބުނެފައިވަނީ ކުޅުން ޔޯގާ/ވޭޓްލިފްޓިން ފަދަ ކަސްރަތު ހިންގުމަށް ކަމަށް، 558

މީހުން ބޭނުންތެރިވަނީ އިޖުތިމާޢީ ހަރަކާތްތަކަށް، 472 މީހުން ބޭނުންތެރިވަނީ މީހުން ބޭނުންތެރިވަނީ އިސްޓަރްވޮލިންނަރ ގާއިބުވުންތަކުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަސްރަތު ކުލާސްތަކުގައި ކަމަށް، 422 މީހުން ބޭނުންތެރިވަނީ ދުވަހުގެ މަސައްކަތްތަކާ ބެހޭ ތަރުތީބު މަސައްކަތްތަކަށް އަދި 336 މީހުން ބޭނުންތެރިވަނީ ކާއެއްޗެއް ސަލާމަތް ގެންދިއުމަށް ހިންގުން ކަމަށެވެ. އެއްވެސް ކަމެއްގައި ކަމަށް ބުނީ 13 މީހުންނެވެ. އެހެނިހެން ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ފާހަގަ ކުރެވިފައިވާ އާއިލާގެ އެހީތެރިކަން، ފަރާ ފެންވަރުގެ، ބަދަލުވެ ކަނޑު ދިއުން ހުރުން، އަލިއަލީގެ އިސްނަގައިން ސިޔާސަތު ބަދަލުވުން ހުރުން އަދި އަހުގެ ޚިދުމަތްތައް ލިބުމުގެ (ޗާޓު 26). އެންމެ ގިނަ މީހުން ފާހަގަ ކުރެވުނު ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތިބޭ ގޮތުގައި ޢުމުރު ގޮތުގައި ދުވާ ޢުމުރަށް 65އަހަރުވެ (ޗާޓު 27).

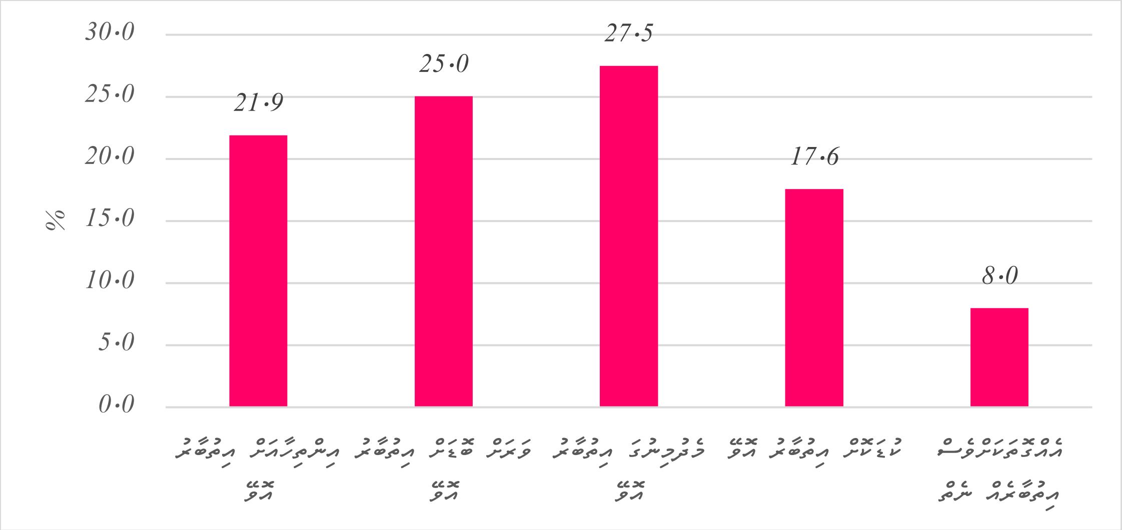

ޗާޓު 25: ސިޓީއެއްގައި ފައިދާހުރި ކާނާ އަސާސީ މިންވަރަކުން ...

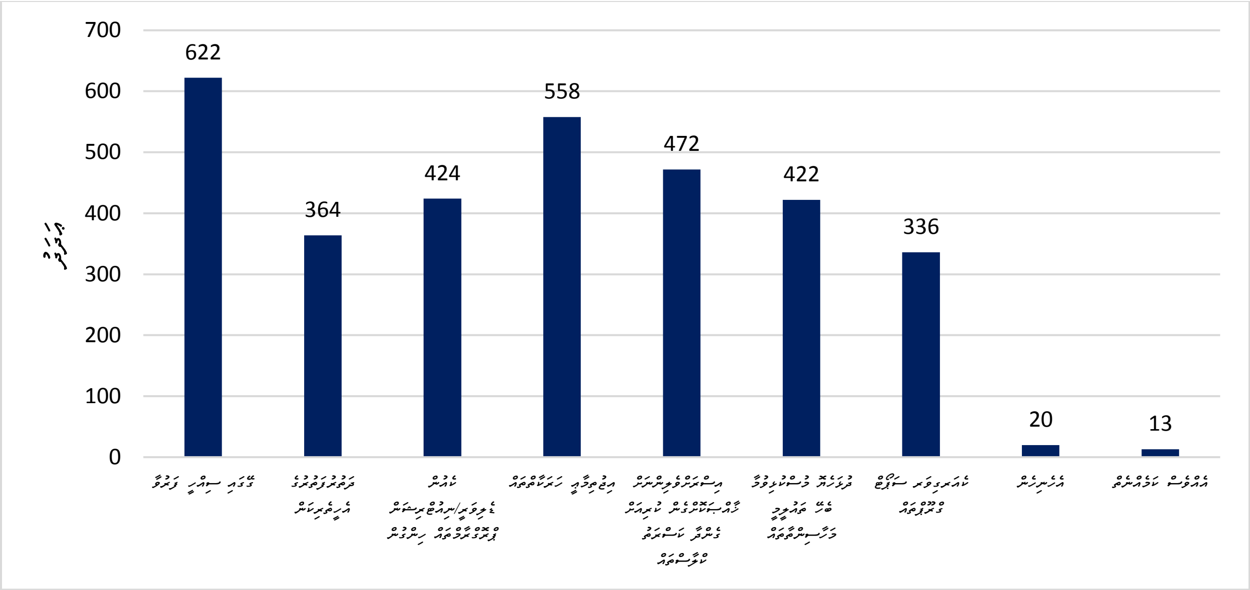

ޗާޓު 26: ދުވަސްވީކަން އިތުރު ކުރުމަށް އެންމެ އެދިލެވިފައިވާ ޚިދުމަތްތައް ނުވަތަ ވަސީލަތްތައް

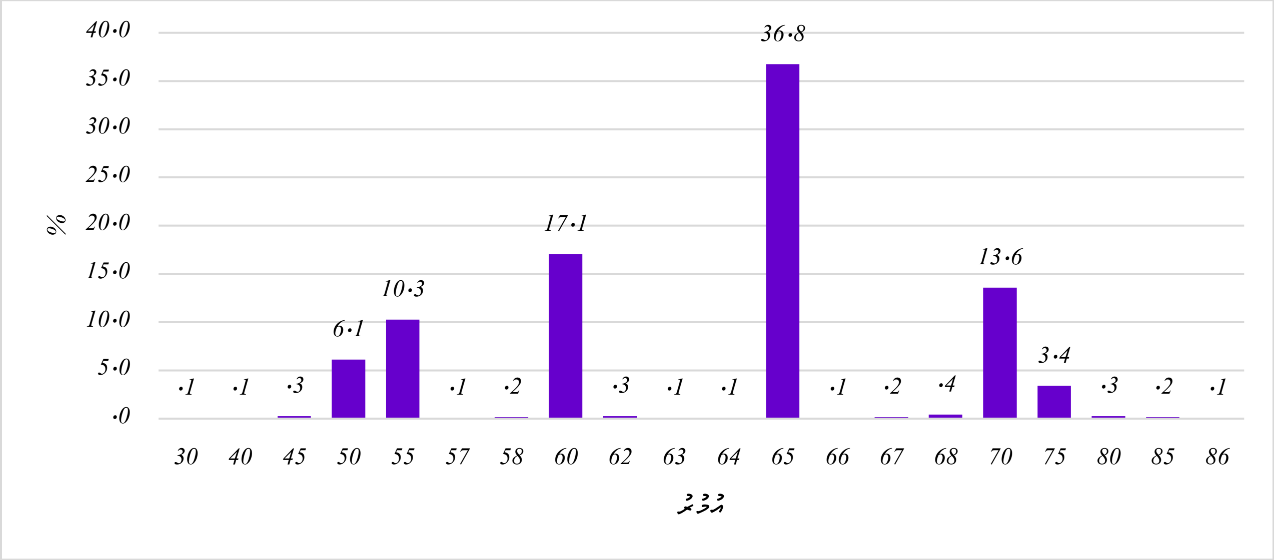

ޗާޓު 27: ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރިޓަޔަރމަންޓް އުމުރު ގޮތުގައި ކަނޑައަޅަން ޖެހޭ ކަމަށް މީހުން ދެކޭ އުމުރު

ކޮލިޓީބިލް ޗާޓާ ތަޢާރުފުކުރުމުން ލިބުނު ނަތީޖާ

މި ދިރާސާއަށް ކޮލިޓީބިލް ޗާޓާ އެއްކޮށްފައިވަނީ ވަކިވަކި ފަރުދުންނާ އިންޓަރވިއުކޮށް އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕް ޑިސްކަޝަން މުނާޤަޝާކޮށް. މިގޮތުން ރަށުގެ އެކި ކަންކަމާބެހޭ ޖުމްލަ 41 ފަރާތެއްގެ ފަރާތުން ކޮލިޓީބިލް ޗާޓާ އެއްކުރެވުނެވެ. މިގޮތުން ކޮންމެ އިންޓަރވިއުއެއް އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕް ޑިސްކަޝަނެއް 1 ގަޑިއިރާއި 2 ގަޑިއިރުން ދެމިގެން ދިޔައެވެ. އިންޓަރވިއު އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕްގެ ބައިވެރިން ހޮވާލައިވަނީ ޕާޕަސިވް ސާމްޕްލިން ސްނޯބޯލް ސާމްޕްލިންގެ ބާވަތްތަކާއި މެކްސިމަމް ވެރިއޭޝަން ސާމްޕްލިން ބޭނުންކޮށްގެންނެވެ. މެކްސިމަމް ވެރިއޭޝަން ސާމްޕްލިންއަށް ދަށުން ފަރާތްތަކެއްގެ ބައިވެރިވުން ހޯދުމަށް ޓާގެޓުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކެއް ހިމެނެއެވެ (މެކްސިމަމް ވެރިއޭޝަން) މަޤުސަދަކީ އެއްޗެހިއަކަށް ސާމްޕްލިން ދެމެހެއްޓެވެ. މިގޮތުން އިންޓަވިއު އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕް ޑިސްކަޝަންގެ ބައިވެރިންގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުގެ މިނިސްޓްރީތަކާއި އިދާރާތަކާއި، ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކާއި، ކައުންސިލްތަކާއި، އަންހެނުންގެ ތަރައްޤީއަށް މަސައްކަތްކުރާ ކޮމިޓީތަކާއި، އެން.ޖީ.އޯ.ތައް، އަދި އިސްތިރާތީޖީވެރިންނާއި ޒުވާނުން ބައިވެރިވިއެވެ. މިގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ އެންޑް ފެމިލީ، ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތް، ނެޝަނަލް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޭޖެންސީ، ހެލްތް ޕްރޮޓެކްޝަން އޭޖެންސީ، ގާއިބު އެހީއަށް ބޭނުންވާ މީހުންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ކޮމިޝަން، ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތް، ކައުންސިލް މޯލްޑިވްސް، ސިވިލް ސޮސައިޓީ އޯގަނައިޒޭޝަން، ސިޓީ، އަތޮޅު، އަދި ރަށު ކައުންސިލްތަކުގެ މެންބަރުން، އަންހެނުންގެ ތަރައްޤީއަށް މަސައްކަތްކުރާ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން، ސްކޫލް، ހޮސްޕިޓަލް، ޕޮލިސް، އަދި ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ މުވައްޒަފުން، އިސްތިރާތީޖީވެރިންނާއި ޒުވާނުން، އަދި ކޮމިއުނިޓީ ލީޑަރުސް ބައިވެރިވިއެވެ.

ދިރާސާގެ ބައެއް ބައިވެރިން އިންޓަވިއު އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕް ރެކޯޑު ކުރުމަށް އިޢުތިރާޒު ކުރިއެވެ. އެހެންކަމުން އިންޓަވިއު ނަގަމުން ދިޔަވަގުތު އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕް ޑިސްކަޝަން ކުރިއަށް ދިޔަވަގުތު މައުލޫމާތު ނޯޓުކުރަމުން ގެންދެވުނެވެ. މައުލޫމާތު ނޯޓުކުރަމުން ދިޔައީ ބައެއްފަހަރު މައުލޫމާތު ރިކޯޑު ކުރުމަށްފަހު އެއްކުރެވުނެވެ. އަދި މައުލޫމާތު ނޯޓު ކުރެވުނީ ރަނގަޅުތޯ ކަށަވަރު ކުރުމަށް ނޯޓުކުރުމަށްފަހު މައުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެން ބައިވެރިންނާއި ހިއްސާކޮށް، ރަނގަޅުކުރަން ޖެހިއްޖެނަމަ ރަނގަޅުކުރެވުނެވެ. އިންޓަވިއު ނިންމާލާ ހިއްސާކުރި މައުލޫމާތު ރިސާޗަރުން އިންގިރޭސި ބަހަށް ތަރުޖަމާކޮށް، ނޯޓުކުރި ގޮތުން، ނޯޓުކުރުމަށް މައުލޫމާތު ނޯޓުކުރެވުނު ގޮތަށް ދިރާސާކުރުމަށް ބޭނުންކުރެވުނެވެ. އަދި މައުލޫމާތު ދިރާސާކުރުމަށް މައުލޫމާތުތަކަކީ އެއްބަސްވެވިފައިވާ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކޮލިޓީބިލް ޗާޓާ ބޭނުންކޮށްގެން ކުރެވުނެވެ. ކޮލިޓީބިލް މައުލޫމާތު ދިރާސާކުރުމުގެ އުސޫލުތަކާއި ސިފަތައް ހިމެނޭ ގޮތަށް ދިރާސާކޮށް ތަރުތީބުކުރެވުނެވެ. މިގޮތުން އިންޓަވިއު ނިންމާލުމަށްފަހު ބައިވެރިން ވަކިވަކިން ފަރުދުންނާ އަދި ފޯކަސް ގްރޫޕް

ޓެސްޓަކަށްވުރެ ކުރިއަށް ގެންދިޔަނަމަވެސް މިނަތީޖާއަށް ބަދަލު ނާންނާނެކަން ދަނެން ކަމާއި ފާހަގަ ކުރަމެވެ. ތިރީގައި މި ހުރަހަގައި ޓޭބަލްތަކުން ދައްކާ ވަރަކަށް ކޮންމެހެން ތިމާއާ ނަތީޖާއެވެ.

ކޯރިލޭޝަން މަޢުލޫމާތު ތަހުލީލު ކޮށްފައިވަނީ ކޮރިލޭޝަން އެނަލިސިސް، ޓީޓެސްޓް، އަދި ރިގްރެޝަން އެނަލިސިސް ހެދުން ނަތީޖާ އުސޫލުން ބޭނުންކޮށްގެންނެވެ. ދުރާލާ ކަމަކަށް ކޮރިލޭޝަން އެނަލިސިސް ބޭނުންކޮށްގެން ޑޭޓާގެ ތަފާތުގައި ތަފާތުތަކާ އުސޫލުތަކައި މުހިންމު އިޙްތިމާލުތައް ދެނެގަނެވުނެވެ. އެގޮ ފަހުން ތަފްސީލު ޓީޓެސްޓް ދިރާސާކުރުމުން ގެނެސްދިނުމެވެ، ޑޭޓާ ކުރިއަށް މަސައްކަތުގަ ތަކެތި ބަލާލާ ވަކި ޓީޓެސްޓު ޙާލަތުގައި ރިޒަލްޓްތަކާ ބެލުމުގެ ދާއިރާ ކުރެވުނެވެ. އިނގިރޭސި އަސާސީ އަދި ރިގްރެޝަންތައް ގުޅުވިދާކަން ޓޯޓަލް ރިޒަލްޓްގެ ރިޒަލްޓްގެ އެކުލަވާލެވުނެވެ. އެއީ ހަމަ މި ކަންތައްތައް އިރުވަތި ރިޕޯޓަށް ތަފާތު ތިބީ މީހުން ހަމަ އިސްލާހުވާ އެކުއްލި ވިސްނުމަށް ދެމުން ލިބޭ ވާހަކަ ތަހުލީލު ކުރުމެވެ. މި ވާހަކަ އުސޫލު ގެއްލުން ޓޭބަލްތަކުން ޖޭގެ ވާހަކަ އަދި ރިއުނިކުރުމުގެ އިންޓަރވިއުތައް ކަމަވާ ކުރެވުނެވެ.

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދިރިއުޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ހުރި އަސާސީ ކަންބޮޑުވުންތައް

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދިރިއުޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ހުރި އަސާސީ ކަންބޮޑުވުންތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ހިދުމަތް އަދި އެހީތެރިކަން ހިދުމަތްތަކާއި އަޅާނުލެވި ދިޔަ އިއުތިޤާދުތަކާއި ނުވުން، ފައިސާގެ ދަތިކަން އަދި އޭގެ ސަބަބުން އަސާސީ ބޭނުންތަކާއި ފުއްދުމުގައި ދިމާވާ ދަތިތަކާއި، އިސްތިރާހަތުގެ ނުލިބުން ހޭލުން ހިދުމަތް ފުރިހަމަ ނުވުމާ ކަނޑައަޅާ (ޓްރާންސްޕޯޓް) ޓްރާންސްޕޯޓާ ގުޅުވާލެވޭ ނުވުން، ބޭނުންވާ އިސްތިރާހަތުގެ ފުރުސަތު ހިދުމަތް ދިނުމަށް ދޭތެރޭގައި އިސްތިރާހަތު އެހީތެރިކަން ނުވުން، ގެއިން ބޭރަށް އިސްތިރާހަތު ނިކުމެ ހޭދަކުރެވޭ ހިދުމަތް ދިނުމުގެ ދަތިކަން ނުވުން، އިސްތިރާހަތުގެ ކުރިއެރުން މަސައްކަތްތަކުގައި ނުހުރުން ދިރުން، އަދި އިސްތިރާހަތު ތިބެމީހާ ހުރަހަކަށް ވުރިއްސަމުން ވަރުވާހި ނުހުރުން (މިސާލަކަށް، ސަރުކާރުގެ ދަރިވަރުންނަށް ތަފާކަމަކަށް ހުރަސް ދަރުސްކޮށް މުސްކުޅިކަމާއި ވީހާވެސް ސަރުކާރުގެ ބޭނުން ސަރުކާރުގެ ހިދުން ފެހި) ހިމެނެއެވެ.

މިގޮތުން ފާހަގަ ގޮތަކީ ޓެސްޓަކަށް އަދި ވަކިވަކި ފަރުދުންނާއެކު ކުރެވުނު އިންޓަވިއު ތަކުގެ ބައިވެރިން ފާހަގަކުރިއިރު ކަންކަން އަ ފަރާތްތަކުން ފާހަގަކުރިއިރު ތިރީގައި ހިމަނާފައި މިވަނީއެވެ.

"މިހާރު ދުނިޔޭގެ އުޅޭ އުޅުމުގެ ދިމާވާ ކިބައިން ކަންތައްތައް ހުންނާނެ، މިސާލަކަށް ފާރި ނުލިބުން އާއި އެކުވެ ބޭނުމެ އެއްކަސްބަން. އާއި އުމުރުން ދުވަސް ވެގެންދާއިރު ފާރި ލިބޭނެ މަސައްކަތެއް ނެތި، އަތުން ފައިސާ ހޯދާނެ މަސައްކަތެއް ނެތި އެހެން އުޅެންޏާ ދެން މިސާލަކަށް ލިބޭނީ ދެން ދަރިން. ދަރިންނަށް ލިބޭ ފާރިން އެކުދިންނަށްވެސް ހަމައެކަނި ނުޖެހޭ. އެހެންވީމަ އާއި ފުރަތަމަ އެއް މައްސަލަ، އާއި އަސާސީ މުސާރައާއި އަދި 65 އަހަރު ނުވިޔަސް. 65 ފުރެމުއަހަރު ނުވެ މަސައްކަތް ނުކޮށް މީހުންނަށް ކޮންމެވެސް މުސާރައެއް ލިބެން އާއި އެއް މައްސަލަ. ކައިރިން ބޭއްވިން ކޮންމެ މީހަކުވެސް އުޅުން މިޖެހޭ. އަދި ގަޑުދިރާއާއި ބޭހާއި ކާން ޖެހުނަސް. ދަރިންވެސް މައިންބަފައިންނަށް މަސައްކަތް ކޮށްދޭން، އެހެންނަމަވެސް މިވާގޮތަކީ ދަރިންނަކަށްވެސް ހުސްއެކަނި މައިން ބަފައިންނަކަށް ޚަރަދުތައް ނުކުރެވޭނެތީވެ، އެމީހުންނަށް ހުރިހާ ބައިވަރު އަސާސީ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ." - 63 އަހަރު، ފިރިހެން ބައިވެރިޔާ

"ދެއްތޯ މިހާރު މިތަނު ސަރުކާރުގެ 30 ވަރަކަށް އަހަރު އުޅެފަ 65 އަހަރު ވެގެން ރިޓަޔާ ވެފަ މިހުރީ، ދެއްތޯ އަޅުވެސް ހަމަ އެކުންފުނި މަސައްކަތް ކުރާ މީހެއް އެކަމު ދެއްތޯ މިހާރު އެބައޮތުން އެތާގެ ކޮންޓްރެކްޓް އުސްޓާފުން ސިވިލް ސަރވިސް. އެތާގައިވެސް އުޅުން ދަރިވަރަ ނުކުޅުދުން މިހުޅޭ. އެވާ ހޯދުމުގެ އެބައިޑޭ ދެއްތޯ އުޅެވުނު އެހެންހުރީ ވެގެން އުޅޭ މީހުން، އެވަސް ހަމަ އިތުރު އެއްޗެއް ލިބުނީ ދޯ. ދެއްތޯ 5000ރ (ފަސްހާސް ރުފިޔާ) ނުލިބުނަކަ އެއްޗެއް، އަހަރުގައިވެސް 8 ދަރިން ލިބޭ، އެއްވެސް ކަމެއްގެ ފަރާތުން އެއްޗެއް ލިބެމުންދާ ނޫން ދެއްތޯ އުޅުމުން އަންނަނީއެވެ. ދެއްތޯ އަދިއެހަރަން މަސައްކަތްކޮށްގެން ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށްގެން އުޅޭ. ސަރުކާރު މުސާރަދިނުން ވަރަން ހުރަސް އަޅާ ކަންތައްތަކަށް. އެއިވެސް ވާޖިބެއް ނޫނުހުން ދެއްތޯއަރަން ލިބޭ. 30 އަހަރު އެއް މަސައްކަތް ކޮށްފަ ހުރިމަ އެއްވެސް ކަންކަން ދަސްވެވިފަ ހުންނާނީ، ހުރިހާ އެއްޗެއްސާ ގުޅުންވެސް އޮންނާނެ. ޖީއެމް ކުރުވީ. މިހާރު މުސާރަދިނުމުގެ ބަދަލުން ސިޓިޒަން ޕެންޝަން ހުރިހާ ބަލަލާ. 65 އަހަރުން މަތީ މީހުންނަށް މިނިސްޓްރީން އަންނާނެ އާއި މިކަމާ ސިވިލް ސާރވިސް ކަމުގެ ނުހުރުފޮނުވާ މިފަދަ އެހީގެ ކޮންޓްރެކްޓް ނޫޅެ. މިން ހަމަކު މަހުގެ ދެއްތޯއަރަން އެއް ހުރުވޭ. ދެން ދެއްތޯއަރަން މައްޗާލާ ލިބޭން ޑޮގެ 4 ސިވިލް ސަރވިސް މުއްދަތުން 3 ސިވިލް ސާރވިސް ނަގައިގެން އެކަމެއް މުސާރަ މިލިބޭ ސަރުކާރުގެ ލިބޭއިރު ކޮންޓްރެކްޓް ދިރާ މިހުންނަނީ. ކޮބާތޯ މިހެ އިންޝޫރަސް. މިގޮތަށް ތެރެއިން ދޭ ވިސާ މަދު ބޭނުމެއް ކަންކަން ކުރައްވާފައި ދެން ދެއްތޯއަރަން ކަރަރަތާ ކަޑައިގެން ދެއްތޯ ފުލުހާއި ދެއްތޯއަރަން ގޭގެ ދެއްތޯ ހުރިހާއެއްޗެއް މިހުރީ، ކަމެއްގައި ހަމަޔަ އެކަކަށް ކަންކަން ކުރަން. ވަޒީފާގެ 30 އަހަރުވީއިރުވެސް މަސައްކަތް ހުރިހާކޮށް ކުރިއަށް ގެންދަން. މިހެން ހުރިތާ ދެއްތޯ ކައިރި ބޭނުން އެހެއްޔާ ސިވިލް ސަރވިސް ކަމަށް އަންނަނަ. އެބޭފުޅު އިތުރު ސާރވިސްގެ ޗާޓަރު އަދިއްސަ

އެބަރުއްޗާ ހުނދުން ރަސްމީ ގަޑީގެވެސް އެކަން ބަލަހައްޓަން ޖެހޭ. ދަރިވަރު ގޮސްދުވާ. މަޑުނިން މަސައްކަތް ނުކުރާނެ ދާކަށެއް. 65

އަހަރު ވެފަ ހުރިހާ ތިމާހު ތެރެއަށްވެސް ވެއްޖެކަން ނުތޯ ހުއްދަހައް. ދަރިމަ ހުރަހެއްން ފުރިހަމަ ކަމަށްވެސް. މި ވަރަށް ބޮޑު

ދަރިވަރު ނޫނީ، ދަރިމަހަށް ލިބޭ އާމްދަނީއަށް ހުރަސް އެޅުމުގެ ގޮތުން. 30 އަހަރު އުމުރު މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަދުގެ ފުށް

ވަރުގެ މަސައްކަތުގައި ކަރަންޓުގެ މަސައްކަތް ވެސް ދަރިމަ ކޮށްފަ ހުންނާނީ. ކިޔަވާ ފަރާތަށް އެހީތެރިކަމަކީ. އެކަމު އެއާގަ

ވަޒީފާގަ އުޅެނިދާ އަދުގަނޑެއް ވަޒީފާއެއް ނުލިބޭ މިއަދު." - 67 އަހަރު، އަންހެން ބައިވެރިއެއް.

"ޖުވާން ކުދިން މުޅިންވެސް ސަރުކާރު ނިންމާލާފަ ދޫކޮށް ތިބޭނީ ގޭގަ ކާބޯން ބަލަން ހުރަ ބޭނުމީ ކުދިންވެސް، ޒުވާނާ ބޭނުމީ ސިންގާ

ފުނައް އަތުންދޭން އެކަމާ. ދެން އުފެއްދީމަ ވާގޮތެއް އަޅުގަނޑު ކިތަންމު ވާހަކައެއް ދައްކާލަސް އަޅުއަހަރެން ތިބާކަންވެސް

ފުރުސަތެއް ނުލިބޭނެ. އަޅު އަހާ ހިތެއްވެސް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމައުގަ ބޭނުތާ ކުދިންނަށް އެތެރެއިން މަސައްކަތްތެރި

ކުރާކަންވެސް ނޫނެއް. ކުރަން ކަމެއްވެސް އޮތީހިނދު އުފުލެން ދަނޑުވެރިކަމަށް. މައިންބަފައިން ކުރުވަންވެސް ބޭނުމެއް ނުވާނެ.

މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑަކީ މި ކާފޫނުބޮޑު މަސައްކަތް ކުރައްވާ ބޭފުޅެއް، އަޅުގަނޑުމެން ކައިރިވެސް ސަރުކާރުގެ ފުރާޅުން ސަރުކާރު

ކުދިން އެކަން ދަސްކޮށްދީން ދާން ބޭނުފުޅާވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިރޭ ވަޒީފާތަކަށްގެންވެސް އެކަން ކުރަން ދާން ޢިނގޭތޯ.

އެއްވެސް ގުޅުމެއް ނެތް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް. އުމުރުން އުމުރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެން. އެއީ ޙަޤީޤަ

މައްސަލައެއް." - 62 އަހަރު، ފިރިހެން ބައިވެރިއެއް

މަތީގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ އިތުރުން، މާލެ ސިޓީ ފިޔަވައި، ރާއްޖޭގެ އެހެން ރަށްތަކުގެ ބައިވެރިން ޕްރުރުން

ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދުވަހުގެ ގޮތުގައި ގުޅޭގޮތުން ހުރި އެސޯސިއޭޝަންތަކުގެ ތެރޭގައި ނިކަމެތިވެ އުޅޭކަމަކީ ތަންތަނުގައި ފަހުމުވުން އެންމެ

އެއްކަމެއް ގެދޮރު ކަމުގެ ސަރުކާރުން އެއްބާރުލުން ދިނުމަށް ހާމަކޮށް ދަރީން ލިބޭ ސާމާއިޖިކަމަށް ނަޒަރު ސަމާލުކަން އެކަށީގެން ތަކަށް

ގޯތިތެރީން ޖެހޭކަމަށް ފާހަގަކޮށް، އުމުރު ދުވަސްވީ މީހުންގެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމަކީ ފާހަގަ ކަމަކީ ކަންކަންތަކުގެ

ތެރޭގައި އިސްކަންދިނުން އެއްވެސް ކަމަކީ ގުޅުމެއް ނުލިބޭ، އެ ސަރުކާރުގެ ދަރަޖައިގައި ދުރުވެ ފަރާތްތަކަށް ހިނގާދާ

ދުއްވަން ދަރީވާލީ ކުދިކުދި ކަންކަމުގައި ބައިވެރި ނުވުމާއި ފާހަގަކޮށްފައިވޭ. މިގޮތުން ބައެއް ބައިވެރިންގެ ހިތާމަ ޖެހިގައި

ނަގާފައިވާ ކަމަށް.

"ބޭރު ދަރަނި ތިމަ ދެކޭތީ ގިނަ ތަނުތަނުގެ ބޭނުންވޭ. އެންމެންނަށް ހިނގާފާ ދާން ދަރިވާން."

"ޕިނިމައިޒާން، ޕްލޭނަކަށް ތަންތަން ފުރިއްޖެ. މިރަށުގެ ނުހުރޭ. ރަނގަޅަށް މަޝްހޫރު ތިނިޖެހިއަށާ ކުޑިއެއް އޮތީމަ. ނަމަވެސް މިކަހަލަ ޕްލޭނެއް ނުހުރޭ."

"ޢުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށްވެސް އެމީހުންގެ ރައްޓެހިންނާ ބައްދަލުވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނުލިބޭ."

ރާއްޖޭގެ އެހެން ހިސާބުތަކުގެ ބައިވެރިން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ދިރިއުޅުމާގުޅޭ ގުޅޭގޮތުން ހުރި އަސާސީ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ބޭސްފަރުވާ ސިއްހީ ހިދުމަތް ނުލިބޭކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން އެއް ބައިވެރިޔަކު ފާހަގަ ކުރައްވަނީ:

"ބޭސްފަރުވާ ސިއްހީފަރުވާފަދަ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ނުލިބޭ. ސްޕެޝަލިސްޓްވެސް ދިމާ ޑޮކްޓަރުން ނުލިބޭ. ކޮންމެ މީހަކީ ސިއްހީ ފަރުވާއަށް ދަތުރުކުރުމަށް އެދެވިގެން ކުރަނީ މީހުންނޭ"

އެހެން ބައިވެރިޔަކު ފާހަގަ ކުރައްވަނީ:

"އާއިލާގެ ތެރެއިން މީހުންގެ އަޅާލުމެއް ވީނަމަވެސް އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ނަފްސާނީ މައްސަލަތައް ކުރިމަތިވޭ. ނަފްސާނީ ފަރުވާއެއް ރަނގަޅަށް ނުލިބޭ. ސައިކޮލޮޖިސްޓުން ހުރި ކޮންމެ ރަށެއްގައި ނެތް. ރިލީފު ދިނުމަށް ސައިކޮލޮޖިސްޓުން ވެސް ދަތުރުކޮށް ނުދޭ."

ކުއްލިއަކަށް ބައްޔަށްފުރުމަށް ދަތުރުކުރުމާއި ގުޅޭ މައްސަލަތައް ފާހަގަކޮށް އޮތީ އެއް ބައިވެރިޔަކު ބުނީ ގޮތުން ބައެއް ރަށްރަށުގެ ސިއްހީ ހިދުމަތް ދީ ފެންވަރު ނުލިބޭކަން ފާހަގަކުރަމުން، ދިރާސާގެ ބައިވެރިއަކު ވިދާޅުވަނީ "އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެމީހުންގެ ކުއްލި ބަލިވުމުގައި އެހީތެރިވެދޭނެ ވަގުތު ތަކެއް ރަށުގައި ނުހުރޭ. ބޭރުގެ ޑޮކްޓަރުން ބަދަލުވާ ކަމަށްވާތީ މިހާރުގެ އަރިހުގައި ފަރުވާ ދެވޭ މީހުން ނޫން. ބޭސްފަރުވާ ހޯދަން ކުރަން ހިދުމަތްތައް ނުލިބޭ."

ޓްރާންސްޕޯޓް ހޯދުމާއި ސިއްޙީ ފަރުވާ ހޯދުމަށް ދަތުރުކުރުމާ ގުޅިގެން ބައިވެރިންގެ ތެރޭގައި ކުރިމަތިވާ ދަތިތަކާއި ސިއްހީފަރުވާ ކަނޑައެޅިފައިވާ ރަށްރަށަށް ކަތީބުގެ ދަތުރުކުރުމަށް ލާރި ތަކެތި ޚަރަދުވާ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ކުޑަކުދިން އަޅާލާ، އިސްކޫލުގައި، އަދި ޖީބަތަކަށް ވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމެކެވެ. މިގޮތުން ކުދިކުދި ރަށްރަށުގެ ބައިވެރިއެއް "ޓްރާންސްޕޯޓް ބޭނުންވާ ސިއްހީ ފަރުވާއެއް. އަތޮޅުގެ ރަށްތަކުގެ މިކަމާ ގުޅިގެން ކަނޑުމަގު 2 ޑޮކްޓަރުން، ދަތުރު 2 ޑޮކްޓަރުން، އަނެއްކާވެސް 2 ޑޮކްޓަރުން ބޭނުންވޭ." ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ކުއްލިއަކަށް ހިދުމަތް ދޭން ބައިވެރިއަކު ވިދާޅުވެފައިވަނީ "ފުރަތަމަ ފަހަރަށް 2 މީހުން މަސައްކަތް ކުރައްވާއިރުގެ ޚަރަދު ކަމަކީ މިހާރު މި އިންތިޒާމު ހުރިކަމަކީ މީހާ. ކަރުދާސް ހުށަހަޅާނަމަ ޚަރަދު މަސައްކަތްތަކާ އެކީގައި ޖެހޭއިރު

ޕްރޮޖެކްޓް ވަރަށް ހަލުއި. މިސާލަކަށް މިގޮ ތުރައިން ހުރުމާން ބޮޑުރޭޔަން ވިއަސް އެއްޗާއި ވިއަސް ހުރުމާން ސިޔާ އާނަދަން ދަތުކަން

ބޭނުންވާގޮތް ހުށަހަ މިހެން. އެމިހަކަން މަޖުރަކަން ޤައް ދިނަދުވަހު އެޤްދިބާރުންޖ ވިބޭނުނުން". މިއިން ޚާހަގަވާގޮތުގައި ރަނގަޅުގައި

ރަނގަޅު ގޮތުވަރުންގެ ޤަވާޖަރުން ނުރުމާއި، ސްޓްޝަވަލިޖެ ޤަވާޖަރުން ނުރުމަޔަ ދިޔާސަގެ ބައިވެރިންގެ އަސާސީ

ކަންބޭލުވުމަކަވެ.

ގާގައި އިސްތިރާތީޖިކް މިނިވަންކަމާއެކު އުޅުމުގައި އެހީތެރިވުމަށް ކުރުވާނެ ކަންކަން:

ގާގައި އިސްތިރާތީޖިކް މިނިވަންކަމާއެކު އުޅުމުގައި އެހީތެރިވުމަށް ކުރުވާނެ ކަންކަމަކީ ޤާބައިލީ ބޭނުމަށް ސަވާފުކުރުމުން ޖުމުލަ ޤައުމުގައި ހުރިހާ ބައިވެރިންވުސް ޚިދަމަތްކުރުމެއް ހައުސިން ސަޔާންސެރޭ ނުވަތަ ހައުސިން ކޮޓޭ އެންޓްސް

ކުރުމެވެ. މިގޮތުން، މިހެއްގެ އެހީއާރާ ހިދުފުޅު އުޅުމަށް އެހީތެރިވުމުގެ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވުނު ގުޅިފައިވާ ހަރުކުރުން ލޯބިމާވާގޮތަށް

ހައުސިން ސަޔާންސެރޭ އެންޓްރެސްކުރުމުގެ މުހިންމުކަން ޚާހަގަކުރައްވިއެވެ.

އިސްތިރާތީޖިކް މުޖުތަމަޢުގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމުގައި ޢިނާޔަތް ބައިވެރިވުމަށް ހިތްވަރުދިނުމާއި ޖަމުޢިއްޔާތަކުގެ ކުރުވިލާތް ކަންކަން:

ގާގައި އިސްތިރާތީޖިކް މިނިވަންކަމާއެކު އުޅުމުގައި އެހީތެރިވުމަށް ކުރުވާނެ ކަންކަމަކީ ޤާބައިލީ ބޭނުމަށް ސަވާފުކުރުމުން ދިރާސާގެ ބައިވެރިން ޚާހަގަކުރުއްވި އަދިއޮތް ޖަމްޢިއްޔާ ތަކައި ތިންކަލްތަކަށް ތަނުގައި އިސްތިރާތީޖިކްގެ ބައިވެރިވުން

އިތުރުކުރުން އަދި މިކަމަށް ސަރުކާރުގެ އެއްބާރުލުން އިތުރުކުރުމާއި، އިސްތިރާތީޖިކް ލިބިދޭޔާ ހުށަހެޅުން ހުނަރުވެރިކުރުމަށް

ފުރުޞަތު ދޭކަށްރެއިންތަކުގައި މުހިންމު ކަމުގަވެ. މިގޮތުން ކުރުވިލާތް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ޓޫކަސް ގްރޫޕު ޖޯއިންކަސްމާކަން އެއްމު

ޖަމާއިން ހުރަރުވުން އެއް ހިސާބަށް ސޯކަލްމީޑިއާގެ ދަރިވަރުންނަށް ވަކިކަށް ދަރުވަރުނަށް ހުނަރު ދަސްކަން ދިނުމަށް މުސްކުރިކުރުވާލައިވާ

ފަރާތްތަކުގެ ބޭނުން ސޯޝަލްމީޑިއާކަން ހިފުމެވެ.

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެހީތެރިވުމަށް މިހާރު ލިބެންހުރި ހިދުމަތްތަކާއި އަދި ފައިދާހުރި ގޮތް:

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް އެހީތެރިވުމަށް މިހާރު ލިބެންހުރި ހިދުމަތްތަކާއި އަދި ފައިދާހުރި ގޮތުގެ ބަހެއްޓުން ދިރާސާގެ

ބައިވެރިން، ހާއްސަކޮށް އިސްތިރާތީޖިން، ޕްރޮޓީން ޚާރިސްޓީޖް ހިދު ލިބޭކަން، 65 ވުރުން ދިހާރަވ ލިބޭކަން، 65 ވުރުން ހިދުމަތް

ހުރަން ވާ ފަރާތްތަކަން ބަޔާވާ ބަހަނގަވުން ހާއްސަ ހިއު ހުށަކަން އަދި ސަރުކާރުން އިސްތިރާތީޖިން ގެއަށްގޮސް ކުރިއަށް ގެންދާ

ހޮމް ވިޔަޖިންގެ ޕްރޮގްރާމް ޚާހަގަކޮށްފައިވެ. މި ކަންކަން ވަކިވަކި ފަރުދުންގެ އިންޝުރަންސް އަދި ދަރުމަވަންތަ އިދާރާތަކުގެ

ކުރިއަށް ގެންދިއަ ފޮކަސް ގްރޫޕް ޑިސްކަޝަން ތަކުންވެސް ފާހަގަވެގެން ދިޔައެވެ. މީގެ ސަބަބުން ލިބޭ ފައިދާގެ ގޮތުގައި ބައިވެރިންގެ ހިޔާލު ތިރީގައި ހިއްސާކޮށްލާފައި މިވަނީއެވެ.

"ބޭރުގެން އަދި އުމުރުންދުވަސްވީ ޕްރޮފެޝަނަލުން ހޮސްޕިޓަލުން ވިޔަފާރިކުރޭ. ހަމައެކަނި ވިޔަފާރި އެއްކުރުން ކުރަނީ. ވަރަށްގެންވާ މާހައުލު ބަދަލުކުރެވޭ. ގޮތުގައި 2 އަހަރުވަނީ މިހިދުމަތް ދީގެ. ކޮންމެ މަހަކު ދެވޭ ހައިޖީން އިންޖެކްޓުކުރޭ ވާތަން ފެނޭ. ކުރިން ކޮޓަރިގައި ގޮދަރެއްގައި އޮންނަފަދަ މިހާރު ފެންނާނީ ގާގައި ހޮސްޕިޓަލްގައި ހުންނަ ކަހަލަ އެސްދުގައި. އެންސްތޫރަން އެޕްލައިކުރާ ހަރަދުކުރަން ލިބޭ. ބައެއްކަހަލަ ޓެސްޓްތަކަށް އެޕޮއިންޓްމަންޓް ލިބެނީ ވަރަށް ލަސްވެގެން. މިސާލަކަށް ހާޓުގެ ޓެސްޓް ކުރަން ކަހަލަ ކަންކަން. ބޮޑުވެގެން އުޅެނީ މީހުންނަށް ފާސްކުރަން ދިއުމަށް."

އިސް ރަށްވެހިންނަށް ސިއްޙީ ފަރުވާ ލިބޭނެ ގޮތް ރަނގަޅުކުރުން:

އިސް ރަށްވެހިންނަށް ސިއްޙީ ފަރުވާ ލިބޭނެ ގޮތް ރަނގަޅުކުރުމަށް ކުރެވިދާނެ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ކުރާ ހިސާބުތަކުންވެސް ފާހަގަކުރި ކަމަކީ އާސަންދަ ތެރެއިން ކޮމިއުނިޓީ ސަރވިސް އަދި އެކުލެވޭ ލިބޭނެގޮތް ގެންނަކުރުމެވެ. މީގެ އިތުރުން، މާލޭ ފިޔަވައި އެހެން ރަށްރަށުގެ ބައިވެރިން ރަށުން ސިއްޙީ ހިދުމަތް އަދި ބޭސް ލިބޭން ނުހުންނަކަމުގެ ކަންބޮޑުވުން ހިއްސާކުރިއެވެ. މިއީ ސިޓީ ތަކާއި ދުރު ރަށްރަށުންވެސް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންބޮޑުވުމެކެވެ. ދިރާސާގެ ބައިވެރިން އަންނަނިވި އިޤްތިޞާދީ ދަތިތަކުގެ ކަންބޮޑުވުން ހިއްސާކޮށްފައިވެއެވެ.

"ސިއްޙީ ހިދުމަތް ރަނގަޅެއް ނޫން. އެސްޓީއޯ ބޭސްފިހާރައިންވެސް ބޭސްލިބޭނެބައެއް ނޫން."

" މިހާރު ދެދުވަހުން އެއްދުވަހު ކަރީގެ ޑޮކްޓަރެއް ނުހުންނާނެ، އެހެނި ހަރީގެ ޑޮކްޓަރެއް ނުހުންނާނެ، ޑޮކްޓަރުންގެ ދަތިކަންވެސް އެބަ ހުރޭ."

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ނަފްސާނީ ސިއްޙަތާއި އިޖުތިމާޢީ ގުޅުން ހަރުދަނާކުރުމަށް އަޅާނެ ފިޔަވަޅުތައް:

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ނަފްސާނީ ސިއްޙަތާއި އިޖުތިމާޢީ ގުޅުން ހަރުދަނާކުރުމަށް އަޅާނެ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ގޮތުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ދިރާސާގެ ބައިވެރިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ޖުމުލަ ގޮތުގައި ހުރިހާ ރަށްރަށުގެ ބައިވެރިން ވެސް މެންބަރު ހޮވުމުގެ ސަރވިސްއަށް އެކްސެސް ނުލިބެން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި، މާލެ ސަރަހައްދުގެ ބައިވެރިން ފާހަގަކުރާގޮތުގައި މެންބަރު ހޮވުމުގެ ހިދުމަތް ހޯދުމަށް ވަރަށް ގިނަ ދުވަހު ކިޔުގައި ތިބެގެން ނޫނީ ހިދުމަތް ނުލިބޭކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ދިރާސާގެ ބައެއް ބައިވެރިން ފާހަގަ ކުރާގޮތުގައި މިހާރު ޓެކްނޮލޮޖީ ކުރިއެރުމާއެކު އިންޓަރނެޓް ގާތްގަނޑަކަށް ފާސްޓް އެއަށް އަމަލީ ސިވިލް އަވަސް މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދެނެގަތުމަށް އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަރވޭ ސިޔާސަތު އިދާރާތަކުން ގެނެސް ކަރަފަރުކުރަން އެއްވެސް ވަރަށް ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅުއަޅަމުން ދަނީކަމަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ.

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަރވޭ ސިޔާސަތު އިދާރާތަކުން ގެނެސް ކަރަފަރުކުރަން އެއްވެސް މުނިފޫހި އެހެން ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި ގޮތުން ދިނުމުގައި ސަރުކާރުން މައިންބަފައިން ބަލާ އާއިލާތަކުން އިތުރު ޒިންމާ ހުޅުވާލުމާއި ކުދިބާރު، ހަރުދަނާ ފެށިގެން ޖާގަ އިސްކަނޑައެޅުމަށް ސަރުކާރުން މިފަދަ ސިޔާސަތު ގާއިމުކުރުމުގައި ހުރިހާ ގޮތަކުން ކަމުގެ ފެށުމަށް ދެވޭ ސިޔާސަތެއް ސަރުކާރުން ޖަމާޢަތްތަކާއި ގުޅިގެން ދާއިރާތަކުގައި ދިރިއުޅޭ އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭ ހިދުމަތްތަކަށް ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް އެހީތެރިކަމާއި ފަރުވާ ދިނުމުގެ ޚިދުމަތް ފުޅާކުރުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއްކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، ބައެއް މުއައްސަސާތައް ފާހަގަކުރި ގޮތުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ ސަރުކާރުން ނިންމުމުގެ ދިރާސާތަކުން އަލަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަމުގެ ތެރެއިން، މިގޮތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަކީ ސަރުކާރުގެ ހިދުމަތްތައް ބަދަލުކުރުމުގައި ބައިވެރިންގެ އިޤްތިރާޙުތަކަށް ވިސްނައިގެން ހިމެނުން ބޭނުން ކަމަށް އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅުތައް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ބައިވެރިއަކު ވިދާޅުވީ:

"ކައުންސިލުން އިދާރާ ކުރިއަށްގެންދިއުމާއި ވަރަށް ހިންގާފައި ކުރެވޭ ހިދުމަތްތަކާއި ގުޅިގެން އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނާ ގުޅިގެން ކަންތައް ކުރަން ނުކުޅެދޭ."

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ގޮތުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ބައިވެރިވުން ބޮޑުކުރުމަށް ހިތްވަރުދީ މަގުފަހިކޮށްދޭނެގޮތްތައް:

އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ގޮތުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ބައިވެރިވުން ބޮޑުކުރުމަށް ހިތްވަރުދީ މަގުފަހިކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ހުރިހާ އެންމެން އެއްބަސްވެގެން ޖަމާޢަތްތަކާއި ކުދިކުދި ބޭނުންތަކަށް ވަކި ބަޔަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ފާހަގަކޮށް، މިގޮތަށް ކުއްލިގޮތުގައި ބޭނުން އިސްނަގައިގެން މިފަދަ ހަރަކާތް ކުރިއަށްގެންދިޔަނަމަ، އެކުލެވިގެންވާ މީހުން ބައިވެރިވުން އިތުރުވާނެކަމަށް ބައިވެރިން ފާހަގަ ކުރިއެވެ. މިގޮތުން ބައިވެރިންގެ ބައެއް އިޤްތިރާޙް ތިރީގައި ހިމަނާފައިވަނީއެވެ.

"އެއްބަރުލު އަންހެ ބަރުކު ފެނިދެނިވެ، އެއްބަޔަކަށް އެއްވެ ވާހަކަ ދަރުމާ ހަދާ، މިސާލަކަށް ޖޮބް ސިސްޓަމް ހޯދުމަށް އައިކު އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މަސައްކަތް ނިންމާލާފަ އަވަސް ގޭގަ ކޮންމެވެސް ކަމެއްގަ ކުރިމަތިލާއިރުގަ ބައިވެރިވެފަ ތިބެނީ. އާދެ މިވާގޮތަކީ އެއްބަރުލު އަންހެންބަރުކު ނުއެއްފެން. މިހެންވީއިރު މިސާލަކަށް ޖޮބް އުފެއްދުމަށް މާލޭ ދެންފިޔަ ހަރުގެ ލިބޭން، އަޅުގަނޑުމެން އެކަނި މަސައްކަތް ނިންމާލާ ދިރިއުމަ ބައިވެރު ތަރައްޤީން ވެއްޖެ. ވާހަކަ އަޅި ހުރިހާ އެންމެން ޖަމާވެގެން އެއްވާކަށް ވާހަކަ ދައްކައިގެންނޫ ކަންކަން ކުރަން ޖެހޭނީ. އެކަން އެގޮތަށް ކުރަންޖެ ތަނަވަސްކޮށްދޭން"

އިސްތިރާތީޖީގެ ބޭނުންތައް ރަނގަޅަށް ފުއްދައިދިނުމަށްޓަކައި ކޮމިއުނިޓީ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަށް ބޭނުންވާ ކުރިއެރުންތައް:

އިސްތިރާތީޖީގެ ބޭނުންތައް ރަނގަޅަށް ފުއްދައިދިނުމަށްޓަކައި ކޮމިއުނިޓީ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަށް ބޭނުންވާ ކުރިއެރުންތައް ކުރުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން މި ދިރާސާގެ ބައިވެރިން ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ.

1. މަގުތައް އަލަށް ހެދުން، ފަސޭހަކަމާއެކު ހިނގާބިނގާ ހުރުމަށް ފުޓްޕާތުތައް، ތަރައްގީން، އަދި ހެއްދާ މަގުތަކުގައި ކުޑަސޮލާރު ބައްތި (އަލީ ކަރަންޓް ބައްތި) ބެހެއްޓުން.
2. ކުޅުންސިފުން އިސްނަގައިން ކުރިއަރާ ދާނީ ކަސްރަތު ކަންކަން ކުރަންފެށުން.
3. އިސްތިރާތީޖީންނަށް ކަސްރަތު ކުރާނެ އިމާރާތެއް ނުވަތަ އެއްޗެއް ؟ ބައިސްކަލް ރައްކާކުރުމުގައި ހޯދަނީކަން ފާހަގަކުރެވޭ، އެ ފަދަ އިންޑިވިޖުއަލް ހައްލެއް ހޯދުން.

ރަށު އަދި ފަޅުތީ ފެންވަރުގައި އިސްތިރާތީޖީގެ ބޭނުންތަކާއި ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު މުސްކުޅިވުމަށް ވަކާލާތުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވޭނެ ކަންކަން:

ރަށު އަދި ފަޅުތީ ފެންވަރުގައި އިސްތިރާތީޖީގެ ބޭނުންތަކާއި ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު މުސްކުޅިވުމަށް ވަކާލާތުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވޭނެ ކަންކަންތަކަށްތަކުގައި މިގޮތް ގުޅުވިޔާކަން ތަފާތު އުފުލުމަކާއި މީހުން އެކުގައި ކޮށްފަރުގެ ކުދިންތަކުގައި ހުރިގޮތް ހެދުން، އިސްތިރާތީޖީންނަށް މުޅިރަށުގައި ދޮވާ ޝަރަފާއި ފުރަޒާއި އިލްތިމާސް ކަރާމާތް ދުވަހުއްޓުން، ޖާގަ ޖެހުމަކާން ތަފުމީ ނިޒާމު ބަހައްޓާ ކޮށްދިނުން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ އިސްތިރާތީޖީގެ ދުވަހުވަރުތަކުން ބައްދަލުކުރުން ފުރުސަތުދިނުން، ސިޔާސަތު އަކަދަށްޓަކާ ސިފައިން ތިބުމުގެ ހަރަކާތްތައް ބިނާކުރުން ފާހަގަކުރުން މަސައްކަތަކާއި ފަރާތުގެ ފުރުސަތު ރަމްޒުކުރުމަކީ ހަރުދަނާކުރުމަށް ނިޒާމަށް އަލީގައި ކުރުން މި ދިރާސާގެ ބައިވެރިން ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ.

މުޖުތަމަޢުގައި ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު މުސްކުޅިވުން އިތުރުކުރުމަށް އީޖާބީ ޕްރޮގްރާމްތަކާއި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެތެރޭގައި އިސްތަރުވެރިން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން:

މުޖުތަމަޢުގައި ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު މުސްކުޅިވުން އިތުރުކުރުމަށް އީޖާބީ ޕްރޮގްރާމްތަކާއި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެތެރޭގައި މި ދިރާސާގައި ބައިވެރިވި އިސްތަރުވެރިން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން ތިރީގައި ހިމަނާލައިދީފައިވެއެވެ.

1. ލޯކަލް ކައުންސިލް އަދި ޖަމްޢިއްޔާތަކުގެ ފަރާތުން ޕްރޮގްރާމް ހިންގުން
2. ހަފްތާއަކު އަންގާރަ ބުރާސްފަތި ދުވަހު ގަޑިއިރު ކިޔަވައިދިނުން ދެން ދަސްކޮށްދިނުން (ޑިޖިޓަލް ސާކްސަރީގެ ޕްރޮގްރާމް ތަކުން).
3. ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ އިން ތިބާ ކުރުމަށް ކުރިން ހިއްސާކުރި ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދަސްކޮށްދިނުން.

އިސްތަރުވެރިންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅު ކުރުމަށް ބޭނުންކުރެވިދާނެ ކުރިއެރުވުމަށް އަދި މިފަދަ ދިރާސާ ތަކުން:

އިސްތަރުވެރިންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅު ކުރުމަށް ބޭނުންކުރެވިދާނެ ކުރިއެރުވުމަށް ގޮތުގައި ފާހަގަ ކުރެވުނު ކަންކަމުގައި އިސްތަރުވެރިން އަމިއްލަ ކުރެވުން، ސަލާމަތީ ފާހަގަ ކުރެވޭ ދަސްކޮށްދިނުން، އަދި ޖަމާޢަތުގެ ތަރައްގީގައި އިސްތަރުވެރިންނަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތަކަށް ބައްދަލުކުރުމަށް ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގުން ފާހަގަ ކުރެވިފައިވެއެވެ.

އިސްތަރުވެރިންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅު ކުރުމަށް ބޭނުން ކުރެވިދާނެ ކުރިއެރުވުމުގައި މިފަދަ ދިރާސާ ތަކުން ގޮތުގައި ޚާއްޞަ ތަރައްގީ އަދި ހެޔޮ ކުރުމަށް ބާރު ފާހަގަ ކުރެވިފައިވެއެވެ.

އިސްތަރުވެރިންގެ އަޑު މުޖުތަމަޢުގައި އިއްވުމަށް ކުރިއެރުވުން ކަންކަން:

އިސްތަރުވެރިންގެ އަޑު މުޖުތަމަޢުގައި އިއްވުމަށް ކުރިއެރުވުން ކަންކަމުގެތެރޭގައި ކައުންސިލްތަކާއި ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތައް ބެލުމުގައި އިސްތަރުވެރިން ބައިވެރިކުރުން، އެ މީހުންގެ ހައްލުއި ވިސްނުން އެ ކަންކަމުގައި ހިމެނުމުގެ މުހިންމުކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ. މިގޮތުން އެއް ބައިވެރިއަކު ވިދާޅުވީ "ކައުންސިލުން ހިއްވައި ނުހޯދޭ. އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް އުޅެނީ ޖަމާޢަތުގެ ހިއްވަރު ނުދެވޭ. ކަލޭހެންގެ ޙަޤީގީ ކަންކަން މާއްދާގެ" ކަމަށެވެ.

ކުއްލި ޙާލަތްތަކުގައި ނުވަތަ ޤުދުރަތީ ކާރިސާތަކުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަލާމަތާއި ދުވަހުގެހަރަކާތްތަކަށް ކަށަވަރުކުރުމަށް އެކުލަވާލެވިފައިވާ ޕްރޮޓޮކޯލްތަކާގައިޑްލައިން ހުރި ހާލަތު ނުވަތަ ފާހަގަކުރާ ކަންކަން:

ކުއްލި ޙާލަތްތަކުގައި ނުވަތަ ޤުދުރަތީ ކާރިސާތަކުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަލާމަތާއި ދުވަހުގެހަރަކާތްތަކަށް ކަށަވަރުކުރުމަށް އެކުލަވާލެވިފައިވާ ޕްރޮޓޮކޯލްތަކާގައިޑްލައިން ހުރި ހާލަތު ނުވަތަ ފާހަގަކުރާ ކަންކަންތަކުގައި ބައިވެރިން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ.

1. ކުއްލި ޙާލަތްތަކުގައި ނުވަތަ ޤުދުރަތީ ކާރިސާތަކުގައި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންގެ ސަލާމަތާއި ދުވަހުގެހަރަކާތްތަކަށް ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓީޗަރސްޓާފު ފަސްޓްއެއިޑް ޕްރޮގްރާމުގައި ބައިވެރިވެ ތަމްރީން ހިމަނާފައިވާ ނަމަވެސް އެކަން ތަންފީޒުކުރެވޭ މިންވަރު އިތުރުކޮށް ކުރެވޭކަން ކަނޑައަޅާ ކުރުން. މިސާލެއްގެ ގޮތުން، ކޮންމެ ޓީޗަރަކު ނުވަތަ އެހެނިހެން ސްޓާފަކަށް އިތުރު ސެޝަނެއް ހުޅުވާ އިމަޖެންސީ ކުރުން ކޮންމެ ކުރަން ކުރުމަށް ކޮޅު ކަމެއްގައި ހާލަތު ހުރަހަޅާފައިވެއެވެ.
2. ސިމިއުލޭޝަން ނުވަތަ ޑްރިލް އެކްސަރސައިޒަސް ގަވާއިދުން ޖެހުން.
3. ޝެލްޓަރ ފެސިލިޓީ ކޮންސްޓްރަކްޓް އުފެއްދުމާއި އޮޕަރޭޝަންގެ ހިނދުމަށް ފުރާތުކުރުން.
4. މާލެ ސިޓީ ރަނގަޅަށް ފާހަގަ ކުރަނޑުވަނީ ކުއްލި ޙާލަތްތަކުގައި ނުވަތަ ޤުދުރަތީ ކާރިސާތަކުގައި އަވަސް ރެސްޕޮންސްގެ އެހީތެރިކަން އަންނަނިވި ފިރުންގެ ފާރަމުން އެހީތެރިކަން ލިބުން ވަސީލަތް. މިގޮތުން މިސާލެއްގެ ގޮތުން ފާހަގަ ކުރުމެއްވެސް ތިމާއެގެ ރަހުގެން ގެރިހަސް ރަނގަޅުކުރުން ނިކުމެ ނިޔާވާފަހުން ކަން ފިރިނަހަރު އެހީސާބަކަށް ދެވޭނެ.

ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅާ ފަރާތްތަކާއި، ބަޖެޓްއާބެހޭ މުއައްސަސާ، އާންމު ރައްޔިތުންނަށް އިސްތިރާޙަތު ފަރާތްތަކުން ދޭ ލަފާ ނުވަތަ ހުށަހެޅުން:

ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅާ ފަރާތްތަކާއި، ބަޖެޓްއާބެހޭ މުއައްސަސާ، އާންމު ރައްޔިތުންނަށް އިސްތިރާޙަތު ފަރާތްތަކުން ދޭ ލަފާ ނުވަތަ ހުށަހެޅުންތަކުގެ ތެރޭގައި މައިގަނޑު 2 ކަމެއް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، އިސްތިރާޙަތު އިތުރުވަމުންދާކަން ބަލައިގަނެ ބަޖެޓްގައި ސަރުކާރުން އަދި ދުނިޔޭގެ ތަފާތު ޖަމްޢިއްޔާ ޖަމާޢަތްތަކުން ފައިސާ ހޭދަކުރާނެ ގޮތެއް ހަމަޖެހުން އަދި އިސްތިރާޙަތުގެ ގާނޫނު ފާސްކުރުން އަވަސް ކުރުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ބައިވެރިންގެ ހިއްސާ ތިރީގައި ހިމަނާފައިމިވަނީއެވެ.

"އުމުރުން ދުވަސްވީ ރައްޔިތުންނަށް ހާއްސަ ޚިދުމަތްތަކެއް ހޯދައި ދޭނެ މުއައްސަސާތަކަށް ލާރި ލިބުން. މި ކޮމިޓީ އެކަށައަޅަން ބޭނުންވާ ފައިސާތަކަށް ވަކި ބަޖެޓެއް ހުރުން. ސިވިލް ސޮސައިޓީތަކުގެ ގަވާއިދުން މި ކޮމިޓީ ޖަމާޢަތްތަކަށް ބަޖެޓްގެ ސަޕޯޓު

ހަމަޖެހިފައިހުރުން. މި ޚިދުމަތަށް އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ފީއެއް ކަނޑައެޅުން. މި ހާލަތުގައި އެއްބާރު ލުމުގެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެހިފައިވާ ކެއަރގިވަރުންނާއި ޤާއިމުކުރުމާއެކު، ދުސްތޫރީ ފުރުޞަތުދިނުމަށް ދިރިއުޅުމުގަނޑު މަދުވަރުކުރުމަށް ކުލިވަރު ކޮއްޓެ ސަރަޙައްދު ހުރުން. މިސާލަކަށް މަރުވެގެން ދެއް ފަންގިފިލާ ހިފުން ގެއެއް ބޮޑަށް އިމާރާތް ފަރުމާކުރުން އަދި ތަރައްޤީކުރުން."

ނިންމުން

ޚުލާޞާ ގޮތުގައި މި ދިރާސާއިން ފާހަގަވި މައިގަނޑު ކަންބޮޑުވުންތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްލައި މިވަނީއެވެ.

1. 65 އަހަރުފުރިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ޚިދުމަތް ހޯދުމުގައި އިސްކަން ދިނުމުގެ އުސޫލުތައް ހިންގައިވިޔަސް، އެކަން ތަންފީޒު ނުކުރެވޭކަން.
2. ކޮމިއުނިޓީ ހެލްތު ސަރވިސް އަދި އާސަންދަ ފިޔަވަޅުތައް ނެތުން.
3. ޢީދު ދުވަސްތަކާއި ފަނި ތަފާތު ދުސްވާކަމުތަކުގައި އިސްޕެޝަލިސްޓުން ހާއްސަ ހަރަކާތްތައް ނުބައްލުން.
4. މަޤާމީ ޤާނޫނީ އިސްޕެޝަލިސްޓުން ބައްލަވާ ޤާނޫނީއްޔާތު ކަރަމުދާކޮށްދިނުމާއެކު، އިސްޕެޝަލިސްޓުންނާ ފުރަސަތުދެމެދު އިންތިޒާމުކޮށްދިނުން ނެތުން (ޑޮކްޓަރުން، ނަރުހުން، އަދި ފުރަތަމަ ވާރުތާއެކު ހިސާބުތަކުގެ ހެއްލަ މަޤާމުގައި ކެއާސިޓީ ނަރުހު (އެޑް އިކްރާމް ނަރުހު)).
5. ރަށްރަށުގައި ނިކުމެދާދޭކަނޑާފަ ތަޢުލީމީ ތަޖުރިބާ. އިސްޕެޝަލިސްޓު އެކަކު އަމިއްލަ ބައެއްގެ ދުވަސްތައް، އެއްބަސް އެއްބަސްވުމާގެ ފަރުދުން ބައްބަސްވުމާ ތަމްރީނުތަކުން.
6. ރަށްރަށުގައި ސިޓީ ޚިދުމަތް އެކްސްރޭ ނެތުން އަދި ފާމަސީތައް ބޭސް ފަރާތްތަކަށް ބޭސް ލިބުމުގައި ދަތިކަން ހުރުން.

ދިރާސާގެ ނަތީޖާއަށް ބިނާކޮށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން

ދިރާސާގެ ނަތީޖާއަށް ބިނާކޮށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްލައިދެވިދާނެއެވެ.

1. ކޮމިއުނިޓީ ހެލްތު ސަރވިސް އަދި އާސަންދަ ފިޔަވަޅުތައް ހެދުން.
2. ގެއަށް ދާ ސިޓީ ފަރުވާގެ ޚިދުމަތް ރަށްރަށު ގޮތް ދަރިވަރުންގެ ދުވަސްތަކުގައި އެކަށީގެންވާ ދަރަޖައިން
3. ރަށްރަށުގައި ސިޓީ ޚިދުމަތް ފަރާތްތަކަށް އެކްސްރޭ ފިޔަވަޅުތައް ހޯދުމުގައި، ބޭނުންވާ ބޭސް ފަރާތްތަކަށް ފިޔަވަޅު އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުން.

4. ޚިދުމަތްތަށް ޙުރުމަތާއި އުފާވެރިކަން ދަތުރުކުރުމަށްޓަކައި ދަތުރުފަތުރުގެ އާރިޔާރަށް ފާރުވެރިކަންދިނުން

5. އިސްޓަރްވެރިންނާ ހަމައަށް ވާސިލުވާގޮތަށް ކާބޯތަކެތީގެ ގޮތުގައި ޚިދުމަތް ދިނުން.

6. ރަނގަޅު ކާނާ ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސައިދިނުން

7. ކުއްލި ރަނގަޅު އާރާމްގާ ބޭނު ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގުން.

8. ދުވަހުގެ ގޮތެއްގައި މުސްކުޅިވުމާ ބޭނު ތަފްޗީލް މަގާސިންތަކެތި ބޭއްވުން

9. ބަލަދުވެރިންނަށް އާރާމުވުމަށް އެކުލަވާލާފައިވާ އާރާމުރިންގެ ގްރޫޕްތައް އުފެއްދުން

10. ޖާގައިގެ އާރާމުކުރެވޭނެ ވަސީލަތް ގާއިމުކޮށްދިނުން

11. ތަފާތު ކަސްރަތުތައް ކުޅޭ ކަހަލަ ތަނެއްގެ ޚިދުމަތް ދިނުން

12. އަމިއްލައަށް އިސްނަގައިގެން ފުރިހަމަ ސިއްޙަތުގައި ދިރިހުރުމަށް ދަސްކޮށްދިނުން

13. އަގުހެޔޮ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުން

14. މަޤުމަކީ ޤަވާއިދަކީ އިސްޓަރްވެރިންނަށް ރައްކާތެރި މާޙައުލެއް ކަނަޑައެޅިގެންވާ ކަނަވަރުކޮށްދިނުމާއެކު، އިސްޓަރްވެރިންނަށް ފުރުޞަތުތައް އިންތިޒާމުކޮށްދިނުމަށް ހެދުން (ޕްރޮގްރާމް، ވަރކްޝޮޕް، އަދި ފުރުޞަތުތަކާއެކު ހިނގާލާނެ ގޮތް މަޢުލޫމާތު ދިނުމަށް) ކުރިއަށް ގެންދިއުން (އެބޭ އިވެންޓަކާ ވަރކްޝޮޕް)).

15. ރަނގަޅަށް އިސްޓަރްވެރިން އެކަކު އަނެކަކާ ބައްދަލުކުރުމާ، އެއްބަސް އެއްޗެއް ގުޅިގެން ކަމުގެ ޚަރަދުތަކާ ބެހޭގޮތުން ބަހުސް ހެދުން.

16. އިޖުތިމާޢީ ހަރަކާތްތަށް ރާވައި ހިންގުން.

17. އިސްޓަރްވެރިންނަށް ހާއްސަކޮށްގެން ކަސްރަތު ޕްރޮގްރާމް ހިންގުން.

18. އިސްޓަރްވެރިންނަށް ހާއްސަކޮށްގެން ހަރުސިން ސްކީމެއް ފެށުން.

19. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިސްޓަރްވެރިންގެ ސިއްޙަތާބެހޭ ކުރިމަގުގެ ދިރާސާތަކަށް އިސްކަން ދިނުން.

20. އާންމު ތަންތަން އިސްޓަރްވެރިންގެ ބޭނުންތަކަށް ފެތޭގޮތަށް ބައްޓަންކުރުން.

21. އުމުރުން ދުވަސްވީމާ ގެދަރު އާންމުންގެ ވިސްނުމާއި ސިފަތަކަށް އަމާޒުކޮށް މަސައްކަތްކުރުން.

22. ޢާއިލާތަކާއި، ޖަމްޢިއްޔާތަކާއި، ސަރުކާރުގެ އިދާރާތައް ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުމުގެ އިސްތިރާތީޖީއަކަށް އަމަލުކުރުން ވުޒާރާއިން އެޅުއްވުން.

23. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިސްތިރާތީޖީގެ ޚަރަދުތައް ކަރަދަރުކުރުމުގެ ޤާނޫނުތަކާއި އުސޫލުތަކާއި، އަދި ޤާނޫނުތައް ތަންފީޒުކުރުމުގެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުން.

References

- Campling, L., et al. (2009). The role of health services in the well-being of older persons in Seychelles. *Journal of Aging & Social Policy*, 21(4), 370-386.
- Fraenkel, J. (2006). Decentralization and governance in Fiji. *Pacific Economic Bulletin*, 21(1), 66-78.
- Fulu, E. (2015). Aging and health in the Maldives: The importance of community support. *Maldives Journal of Public Health*, 5(2), 12-19.
- Gay, J. (2009). The challenges of aging in Vanuatu: An overview. *Vanuatu Journal of Social Science*, 4(1), 25-40.
- Halweh, M., et al. (2018). Understanding well-being among older adults in the Maldives: A qualitative study. *Aging & Mental Health*, 22(10), 1292-1300.
- Hassan, M. (2018). Health and social services for the aging population in the Maldives: Current status and future directions. *Maldives Journal of Health Sciences*, 3(1), 45-52.
- Jameel, A. (2018). Economic status and health of the elderly in the Maldives. *Maldives Economic Review*, 2(3), 14-22.
- Lindo, Z. (2016). Media representations of aging: Lessons from Jamaica. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 31(3), 305-318.
- McIntosh, G. (2001). Community psychology and aging: Enhancing quality of life for older adults in Barbados. *International Journal of Community Psychology*, 5(2), 43-55.
- Naseer, H. (2019). Promoting positive aging through community initiatives in the Maldives. *Asian Journal of Gerontology and Geriatrics*, 14(1), 12-19.
- Rowe, J. W., & Kahn, R. L. (1997). Successful aging. *The Gerontologist*, 37(4), 433-440.
- Shafeega, H. (2020). Barriers to healthcare access for seniors in the Maldives. *Maldives Journal of Health and Social Policy*, 7(1), 10-18.Policy, 12(3), 47-62.